

ÇİN: KARMAŞIK BİR SORU(N)...

Temel Demirer*

*"ben hiç başlamamış bir dündenim.
yağmur yağacak...
hiç başlamamış bir yarın çok var.
hiç bitmeyen bir dün de çok var..."*

Arif Dirlik'in, "Sadece bir ulus değildir; bir uygarlıktır," notunu düşüğü Çin'in geneli veya özelde ise "bugünü" hakkında yazmak kolay değil.

Binlerce tarihsel bağıntı ve güncel referanslarıyla Çin, çoklu bir örnektir.

Bu örneğin bir ucunda Konfüçyüs'ten Mao'ya bir tarihsel birikim, bir ucunda ise Maliye Bakanı Mehmet Şimşek'in, "Türkiye'nin Doğusu, Güneydoğusu Türkiye'nin Çin'i olacak. Vergileri neredeyse sıfırladık. 6'ncı bölgede tamamen kaldırdık," demesi durur...

Evet, karmaşık bir soru(n)dur Çin...

ÇİN'İN GENEL GÖRÜNÜMÜ

"Sosyalist mi, değil mi?" tartışmalarından önce Çin'in genel görünümüne ilişkin kimi verileri anımsamak/anımsatmak yararlı olacaktır...

i) Çin 9.596.961 kilometre yüzölçümüyle dünyanın 4'üncü büyük ülkesi. 1.33 milyar nüfusuyla da dünyanın en kalabalık ülkesi. Gezegenimizin nüfusunun 6'da 1'i Çin'de yaşıyor.

ii) Nüfusun yüzde 95'i okuma-yazma biliyor. Çalışan nüfus 829 milyonu geçiyor. Çin'de nüfusu 1 milyonun üstünde 200 kent var. Avrupa kıtasının milyonluk kentlerinin sayısının 39 olduğunu göz önüne alırsak, Çin'in büyüklüğünü daha iyi anlayabiliriz.

* Araştırmacı, yazar.

1 Özdemir Asaf.

iii) Çin'de gayri safi yurt içi hasılanın yüzde 47'sini sanayi sektörü sağlıyor. ABD'de ve AB ülkelerinde bu oran yüzde 20 kadar.

iv) Dünyanın ekonomik büyümesinin üçte birini Çin gerçekleştiriyor. Enflasyon sadece yüzde 3.3, işsizlik yüzde 4.4. Batı ülkelerinde işsizlik oranının yüzde 10'dan başladığını hatırlatayım.

v) Çin yılda 2.43 milyar TEP (Not: 1 TEP = 10 milyon kilo/kalori) enerji tüketiyor. Dünyada birinci. Termik ve hidro elektrik üretiminde de dünya birincisi. 13 nükleer santrali var, 26'sı da inşa hâlinde. Bir başka deyişle, dünyadaki toplam nükleer santralin yüzde 40'ı Çin'de. Tabii bu alanda da dünya birincisi.

vi) Çin'in çelik üretimi 626 milyon ton. Dünya üretiminin yüzde 44'ünü oluşturuyor. Elbette açık ara birinci sırada. Çin çelik üretimini geçen yıl 80 milyon ton artırdı ki, bu bile ABD'nin toplam çelik üretimine bedel!

vii) Dünya alüminyum üretiminin yüzde 40'ı Çin'de. 9 milyon ton bakır üretimiyle dünya birincisi. Üretimini hepsini kendi tüketiyor.

viii) Çimento üretimi 1 milyar 880 milyon ton. Küresel üretimin yüzde 56'sı! Onun da hepsini içte tüketiyor. İnşaat sektörünün devasallığını varın siz düşünün.

ix) Çin'de bini aşkın araştırma-geliştirme merkezinde 1.4 milyon araştırmacı çalışıyor. 2011'de 391 bin buluş tescil edildi. Buluş sayısı 10 yıldır her yıl yüzde 20 artıyor. Dünya birincisi. Nanoteknolojide de en çok bröveye sahip ikinci ülke konumuna geldi bile.

x) Çin yılda 18 milyon 260 bin otomobil üretiyor. Bunun 18 milyonunu iç pazarda satıyor. Dünya birincisi.

xi) Ülkede 74 bin kilometre otoyol var. 12'nci beş yıllık plan döneminin sonunda bu rakam 108 bin kilometreye ulaşacak. Otoyol uzunluğunda 2015'te ABD'yi geçmesi bekleniyor.

xii) Çin'in yıllık (2010'da) ihracatı 1 trilyon 580 milyar dolar, ithalatı ise 1 trilyon 390 milyar dolar. 190 milyar dolar dış ticaret fazlası sağladı. ABD aynı yıl 672 milyar dolar dış ticaret açığıyla, kesintisiz 30 yıldır sattığından fazlasını almış oldu.²

Devam edersek:

xiii) Çin'in döviz rezervleri 3.2 trilyon dolar. Sıralamada ikinci konumda olan AB'nin rezervlerinin 1.4 trilyon dolar olduğu anımsanırsa bu büyük bir rakam.

2 Erdal Şafak, "Başdöndüren Çin", Sabah, 21 Şubat 2012, s. 5.

xiv) Çin'in 2011'in ikinci itibariyle cari işlem fazlası 203 milyar dolar

xv) Çin'in 2011'in üçüncü çeyreğinde büyüme hızı yüzde 9.1. Çin'in, on yılda sağladığı büyüme ABD'nin 7 katı. Böyle giderse 5-10 yıl sonra Çin'in GSYH'sinin ABD'ninkini geçeceğini söz ediliyor.

xvi) Çin dünyada üretilen oyuncakların yüzde 80'ini yapıyor!

xvii) Çin teknolojiye önemli atılımlar yapıyor: 11 Ocak 2011'de Çin'in Chengdu J-20 "beşinci nesil" jet savaş uçağı ilk uçuşunu yaptı. 29 Eylül 2011'de Çin uzay istasyonu kurma projesinin ilk aşamasını başlattı; Tiangong-1 uzaya gönderildi.

Ancak...

xviii) 2010 yılı itibariyle Çin kişi başına gelir sıralamasında dünyada 93'üncü!

xix) Çin'in 2011 Eylül ayı ihracatı 169.1 milyar dolar! (2010 yılı ihracatı 1.6 trilyon dolardı). Ancak elde ettiği katma değer çok düşük. Örneğin Prof. Xing Yu-qing'in hesaplamasına göre, ABD'ye 179 dolara ihraç edilen iPhone 3G'den Çin'e kalan sadece 6.5 dolar!³

xx) Çin'in ABD devlet tahvillerine yaptığı yatırımdan elde ettiği ortalama getiri yüzde 3-4 olmasına karşılık, Çin'deki ABD firmalarının doğrudan yatırımlarından elde ettikleri ortalama getiri, 2008'de yüzde 33.⁴

xxi) Çin'deki Gobi, dünyanın üçüncü en büyük çölü, 1.166.000 km². Bu çöl yılda 3600 km² büyüyor. Nedeni, su azalması, ormanların kesimi ve aşırı otlatma.

xxii) Çin'de kırsal yörelerde yaşayan 500 milyondan fazla insan, atıklarla "çok kirlenmiş" su kullanmak zorunda. Çin'de yaşayan 1.3 milyar kişiden 980 milyonu "kısmen kirlenmiş" su içiyor.

xxiii) Çevre kirlenmesinin Çin ekonomisine yıllık maliyetinin 200 milyar dolar olduğu tahmin ediliyor. Bu, ülkenin GSYH'sinin yüzde 4'ü dolayında!

xiv) Çin'de 64 milyon konut boş. Hatta tümüyle boş şehirler bile var!

xxv) Dünyanın en büyük alışveriş merkezi Çin'de. Ama 2005'ten bu yana yüzde 99'u boş!

xxvi) Pekin'de yaşayan ortalama gelirli bir kişinin 50 m²'lik daire alabilmesi için gelirinin tamamını bu amaçla kullandığı varsayımı altında, 56 yıl çalışması gerekiyor!⁵

3 Li Jiabao, "Trade Statistics Reform Urged", China Daily, 20 Ekim 2011.

4 Yu Yuongding, The Asset Crisis of Emerging Economies, Daily News Egypt, 5-7 Ekim 2011.

5 Hasan Ersel, "Çin Avrupa'yı Kurtaracakmış...", Radikal, 1 Kasım 2011, s. 27.

Ayrıca 'Çin Kent Ekonomisi Topluluğu' Direktörü Dr. Li Jinkul ile 'Sosyal Bilimler Akademisi' Direktör Yardımcısı Prof. BSong Yingchang, Çin'de hızlı bir kentleşme yaşandığını, yüzde 20'lerden 50'lere fırladığını anlatıyor. "Çin'de yaşam standardı yükseliyor. Her yıl 15 milyon insan kırsal kesimden kente geliyor. Orta sınıf nüfusu 817 milyon" diyorlar. Ancak akademisyenlerin dikkat çektiği bir tehlike var, gelir uçurumu artıyor!⁶

Nihayet Fransa'daki araştırma merkezi 'Centre d'Etudes Prospectives et d'Informations Internationales' raporuna göre de, "Çin, XXI. yüzyılın ortasında dünya ekonomisinin yüzde 33'ünü temsil edecek. O tarihte AB'nin (yüzde 12), ABD'nin (yüzde 9), Hindistan'ın (yüzde 8) ve Japonya'nın (yüzde 5) toplamına eşit olacak!"

Karşımızda kaotik bir tablo var ki, bu da Çin'deki mevcut durumla doğrudan ilintili.

MEVCUT DURUM

Çin'deki mevcut duruma ilişkin olarak telaffuz edilen ilk soru(n), "Ne oluyor, nereye gidiyor" dur...

Gerçekten de Çin nereye gidiyor? Mao sonrasında başlayan, 1990'lı yıllarda hızlanan "reformlar, piyasaya ve dışarıya açılma" Çin toplumunu hangi doğrultuda etkilemektedir?

"Sol" çevrelerde üç farklı yorum var: Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP'nin) resmî söylemini benimseyenlere göre, "sosyalist piyasa ekonomisi" ve "Çin özelliklerini taşıyan sosyalizm" nitelendirmeleri geçerlidir. Batı Marksizmi'nin geçmişte Mao'cu akıma destek vermiş olan ağır topları, örneğin ABD'de 'Monthly Review' dergisi ve Fransa'da Alain Badiou'ya yakın olan çevreler, kapitalizme dönüş sürecinin büyük ölçüde gerçekleşmiş olduğunu düşünüyor. Troçki akımını temsil eden ('Verite' ve 'Links' gibi) kaynaklara bakarsak, Çin'de bürokrasinin yozlaşmış hegemonyası sosyalizmi dejenerasyona uğratmıştır ama üretim araçları üzerinde yaygın devlet mülkiyeti hâlâ korunmakta olduğu için kapitalizme geçiş de gerçekleşmiş değildir...

"Çin toplumu nereye gidiyor?" sorusu, ölümünden kısa bir süre önce Marksist sosyal bilimin önde gelen temsilcilerinden Giovanni Arrighi'ye de sorulmuştu. Arrighi, bu soruya şu yanıtı veriyordu: "Çin belki kapitalisttir; belki de değil... 1990'lı yılların yöneticileri sermayenin çıkarı için işçiler-arası rekabeti kamçıladı-

6 Jale Özgentürk, "Çin İç Pazara Dönüyor Umudu Orta Sınıf", Radikal, 6 Mart 2012, s. 23.

lar. Şimdiki yönetim ise, devrimin ve Mao döneminin geleneğini dikkate almaktadır; ama ana belirleyici, Çin işçi ve köylülerinin dünyanın başka hiçbir yerinde gözlenmeyen bir direnme-ayaklanma geleneğine sahip olmasıdır. Yönetim, esas olarak bundan ürkmektedir... Çin'in bağımlı sınıflarının ayaklanmaları, (...) önümüzdeki 20-30 yıl içinde [dünyanın] biçimlenmesini de etkileyebilecektir."⁷

Soru, önemini, güncelliğini korurken üç yıl içinde de, "Çin işçi ve köylüleri, başka hiçbir yerde gözlenmeyen direnme-ayaklanma geleneğini" sürdürdüler ve toplumlarının geleceği üzerinde söz sahibi olduklarını gösterdiler... Çin'de sınıf kavgalarında geleneksel saflaşma söz konusuyken; işçi ve köylü sınıfları ile sermaye arasındaki karşıtlık, sert çatışmalara yol açmaktadır.

Bunda Çin'deki sosyo-ekonomik yapının giderek netleşen karakteri belirleyicidir.

Bilindiği üzere Çin, 1979'da başlattığı reformcu çizgiyi, 1984 ve 1997 yıllarında finansal deregülasyon hamleleriyle taçlandırdı! Reformizm bataklığına saplanan tüm ülkeler gibi Çin de sermaye birikiminin önünü açan kapitalist üretim ilişkilerini içselleştirirken bu durumu gerekçelendirmeyi de ihmal etmedi. ÇKP kongrelerinde dillendirilen "yol haritası" devlet kademelerinde ve akademi dünyasında karşılığını buldu! Çin bir süreliğine üretim tarzını kapitalist üretim tarzına yakınlaştıracak ve belli bir sermaye birikimine ulaştıktan sonra tekrar eski Çin olacaktı! Görünüşte çok mantıklı, hem de çok. Ama bugün Çin'in geldiği nokta, Çin'in sermaye birikimine yönelirken kendisinin de sermayeleştiği bir durumdur.

Çin sermayeleşirken, yüz milyonlarca yurttaşını insanlık dışı çalışma koşullarına mahkûm etti. Çin sermayeleşirken, kapitalist birikim rejimi neyi gerektiriyorsa onu yaptı: Fakat kapitalist bir ülkeden daha farklı yöntemlerle. Örneğin, Çin'de sendika yok. Sosyalist ya da kendini komünist diye nitelendiren ve iktidarın işçi sınıfı ve emekçilerde olduğu bir ülkede zaten sendikaya gerek yoktur. Ancak, üretimde kapitalist rejimde sözde komünist Çin, sömürü çarklarını en acımasız biçimde döndürdü.

Sonuçta, Çin büyüdü hem de çok büyüdü. 3 trilyonluk ABD doları biriktirdi. Kapitalist dünyanın sembolü ABD'nin yeşil paraları karşılığı Çin'in halkı robotlaştırıldı.

Sonra ne oldu? 2008 Dünya Kapitalist Krizi sonrasında Çin elindeki doların eline yapıştığını, onu artık satamayacağını ve kendisinin doların bağımlısı olduğunu fark etti. Artık kontrol Çin hükümetinde değil, uluslararası kapitalist güçler-

7 Giovanni Arrighi, New Left Review, Mart-Nisan 2009.

de. Bunun gereği olarak da Çin'in daha birkaç yıl öncesine kadar diklendiği yayılmacı serbest ticaret politikaları ve ülke içindeki kapitalist yapısal düzenlemeler artık kontrolünün dışına çıktı.⁸

Giovanni Arrighi'nin, 'Adam Smith Pekin'de' başlıklı çalışmasında, Çin'deki hızlı büyümenin, sanıldığı gibi uluslararası sermayenin yatırımlarına değil; Deng Shiao Peng'in piyasa ekonomisine dönmesiyle birlikte, Asya bölgesindeki Çin diasporasının sermayelerini geri getirmeye ikna edilmesine, eğitilmiş, disiplinli işgücüne bağlı olduğunu gösteriyordu. Bir de, neo-liberalizmi benimseyerek gelişmeye çalışan ülkelerin aksine, ekonomik süreçlerin, yabancı sermayeyle ilişkilerin denetimini elinden kaçırmamasına...⁹

Böylece başlayan süreç, kısa sürede uluslararası sermayenin ihmal edemeyeceği bir yatırım alanı oluşturmuş. Bundan sonraki süreci kabaca biliyoruz. Hızlı sermaye birikimi, ihracat patlaması, bu zeminde biriken görülmemiş büyüklükte, yaklaşık 2.4 trilyon dolarlık döviz rezervleri. Bu madalyonun bir yüzünü oluşturuyor. Madalyonun öbür yüzünde de hızlı kentleşme, hızla büyüyen bir yeni orta sınıf ve işçi sınıfı, kır topluluklarında çözülme, ortalama yoksulluk genelde azalırken gelir dağılımında hızlı bir bozulma var.

Bu iki süreç, Çin'de kapitalizmin gelişmesine bağlı olarak, bize iki realiteyi işaret ediyor. Birincisi, Çin kapitalizmi kaçınılmaz olarak kriz eğilimleri geliştirmeye, buna bağlı olarak aşırı üretim, fazla kapasite ve aşırı birikim sorunları yaşamaya başlayacaktır. İkincisi yaşanan yeni sınıf şekillenmeleri, geleneksel toplumsal koşulların, değerlerin altüst olması, sınıf mücadeleleri açısından patlayıcı bir toplumsal karışım oluşturacaktır.

Bu iki sürecin kesişerek bir toplumsal krize yol açmaması için, ya da bu ekonomik krizlerin yıkıcı sonuçlar yaratmaması için Çin devletinin gerçekleştirmesi gereken bir seri işlev var: 1) Hızlı büyüme dinamiklerini destekleyebilecek gerekli enerji ve hammadde girdilerini uygun maliyetlerde tedarik etmek; 2) Hızlı sermaye birikim sürecinin yan ürünü olarak oluşacak sermaye, mal ve nüfusun (ki bu sosyal istikrar için özellikle önemlidir) fazlasını gönderilebileceği coğrafyaları bulmak ve kullanıma açmak. 3) Hızla büyüyen orta sınıfın ve işçi sınıfının, genelde kentlerin, yeni tüketim alışkanlıklarına, özellikle gıda gereksinimlerine cevap vermek..

Bunların tümü Çin'in dışı açılmasını "olmazsa olmaz" kılarken; 'The Atlantic Monthly'nin Nisan 2010 nüshası için Web sayfasına konan Howard W. French imzalı 'The Next Empire' araştırması, Afrika'da Çin'in etkin olduğu ülkelere ve

8 Sinan Alçın, "Sermayeleşen Çin", Evrensel, 20 Mart 2012, s. 4.

9 Giovanni Arrighi, Adam Smith Pekin'de, Çev: İbrahim Yıldız, Yordam Yay., 2009.

bölgelere giderek durumu gözlemlemiş, ilgili kişilerle, akademisyenlerle, girişimcilerle kapsamlı görüşmeler yapmış, durumu sergileyen etkileyici bir araştırmacı gazetecilik örneğini ortaya koymuştu.

French'in yazısının imparatorluk olayına gönderme yapmasıysa yerinde. Çünkü aktardığı gözlemler, Çin'in bölgede bir "neo-colonial" imparatorluk oluşturmaya başladığını gösteriyor. Çin Afrika'nın hemen her yerinde, tren yolları, ottoyollar inşa ediyor, limanları derinleştiriyor, böylece doğal kaynaklara, minerallere ulaşıyor, hatta ucuz kredilerle, kimi dev projelerle; örneğin, Tanzanya'da inşa ettikleri 60 bin kişilik futbol stadyumu gibi "hediyelerle", hükümetleri kendine bağlıyor. Böylece Çinli girişimciler ve devlet işletmeleri, çok iyi koşullarda anlaşmalarla Gabon'da dünyanın en büyük demir madenine, Angola, Nijerya, Cezayir ve Sudan'da petrol kaynaklarına, Zambia, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde, özellikle bakır ve kobalt gibi çeşitli madenlere ulaşıyorlar. Çin, DKC'de kobalt ve bakıra ulaşmak için 2 bin 500 km. demiryolu, 3 bin km. karayolu inşa etmiş.

Açılan yollardan Çin'e gereksinimi olduğu mineraller, madenler giderken, aynı yollardan Afrika'ya ticaret, spekülasyon, hatta tarım yapmak için, kimi de macera peşinde Çinli bir nüfus geliyor. Gelenler, buzdolabı, klima cihazları, cep telefonları, ucuz saatler ve daha bir sürü şeyler satarken, Afrika'da giderek yerli halkın tepkisini çekmeye başlayan bir Çinli yerleşimciler nüfusu oluşuyor...

"Özetle, Çin emperyalist (açık işgale dayanmayan, neo-colonial) bir politika izliyor Afrika'da. Gereksinimi olan minerallere, madenlere, besin gıda kaynaklarına, hatta verimli topraklara erişiyor, bu arada elindeki fazla sermayeyi, malları ve nüfusu buraya aktarıyor. Kapitalizmin doğası bu, belli bir yoğunlaşmadan sonra emperyalizme dönüşmeye başlıyor," Ergin Yıldızoğlu'nun işaret ettiği gibi. . .

MEVCUT DURUMUN VERİLERİ

Anlattıklarımızın somutuna yani mevcut durumun verilerine gelince; hızla birkaç örnek verelim:

i) Çin bir yandan dünya medyasında yaldızlı bir başarı öyküsü gibi sunulurken diğer yandan yüz milyonların hayatının karardığı bir sefalet çukuru görünümünde. Bir yanda son 25 yılda ortalama yıllık yüzde 9.4 hızla büyüyerek dünyanın atölyesi konumuna yükselmiş en büyük ekonomilerden biri söz konusuysa, diğer yanda 150 milyon işsiz, günde 1 dolardan az gelire yaşayan 250 milyon insan ve 2 dolardan az gelire yaşayan bir 700 milyon insan daha. O muazzam zenginlikleri yaratan sanayideki işçilerin ortalama ücreti yalnızca aylık 100 dolar düzeyinde...¹⁰

10 "Çin'de İşçi Hakları", Marksist Tutum, No: 20, Kasım 2006.

ii) Çin’de büyük kentlerdeki nüfus ekonomik büyümeyle beraber hızla artıyor. Beijing 13 milyonu, Şanghay da 17 milyonu geçti. Bu metropollerdeki nüfus yoğunlaşması toplumsal sorunları büyüterek derinleştiriyor. Sorunlara çözüm talebi yükseliyor...¹¹

iii) Çin global bir fabrikadır; Çin bir süper güçtür... İhracat-merkezli kalkınma modeli, sosyal ve bölgesel eşitsizlikler yaratmıştır ki, bunlar çok çeşitli boyutlarda, irili ufaklı günlük ayaklanmalar ve protestolarla ifade edilmektedir. Ülkenin geniş bir bölümü- UNDP’nin yapay olarak yükseltilmiş ekonomik göstergelerine karşın çok büyük bir fakirlik içindedir...¹²

iv) “Dünyanın en fazla milyoner barındıran kentlerinden biridir Pekin”...¹³

v) Çin işçi sınıfının çok düşük ücretlerle, askeri disiplinin hüküm sürdüğü fabrikalarda, günde 16 saate ve haftada 7 güne varan çalışma koşullarında çalıştırılıyor. Özellikle 90’lı yılların başlarından itibaren Çin’de muazzam bir kente göç dalgası söz konusudur. Göçmen işçi olarak adlandırılan ve Çin’in daha geri bölgelerinden, ağırlıklı olarak da kırdan gelen bu işçilerin sayısı 1989’da 30 milyon civarındayken 2010’da bu sayının 150 milyona yakın olduğu söyleniyor...¹⁴

vi) “Her ay Çin fabrikalarında 50 bin parmak dilimleniyor, her yıl bu fabrikaların içinde 130 bin Çinli ölüyor, bir milyondan fazlasıysa ölümcül hastalıklara yakalanıyor...¹⁵

vii) Ucuz işgücü sayesinde dünya ekonomilerini sallayan Çin’de peş peşe çocuk köle skandalları patlak veriyor. Henan ve Shanxi’deki tuğla fabrikası ve kömür madenlerine yönelik baskınlarda 450’den fazla ‘köle’nin kurtarılması sonrası çoğu çocuk yaklaşık 1000 kölenin fotoğrafları televizyonda yayımlandı. Açlıktan bir deri bir kemik kalan kölelerin günde 20 saat çalıştırıldığı, sadece ekmek ve su verildiği, aylarca yıkanmadığı belirtildi. Bir fabrika yöneticisi de 58 yaşındaki bir adamı hızlı çalışmadığı için ölene kadar dövdüğünü itiraf etti...¹⁶

viii) Komünist Partisi’nin yerel yöneticilerinden birinin oğluna (Wang Binbin) ait fabrikada, ekmek ve su karşılığında günde 20 saat çalıştırılan 31 köle işçi kurtarıldı...¹⁷

11 Uğur Gürses, “Doğu’dan Yükselen Çin (3)”, Çin’de Büyümeyle Beraber Sosyal Talepler de Artıyor”, Radikal, 4 Aralık 2007, s. 4.

12 Arif Dirlik, “Çin’in Karmaşık Tarihinden Tibet ve Şincan Sorununa”, Birgün, 19 Temmuz 2009, s. 6.

13 Fatih Altaylı, “Çin’i Gördüm, Şaşıtm Kaldım”, Haber Türk, 17 Nisan 2012, s. 15.

14 Oktay Baran, “Çin İşçi Sınıfına Selam”, Marksist Tutum, No: 65, Ağustos 2010.

15 Johann Hari, “Çinli İşçilerin Katline Herkes Ortak”, The Independent, 7 Ağustos 2008.

16 Çin’de Çocuk Köle Skandalı”, Radikal, 16 Haziran 2007, s. 11.

17 “Çin’de 31 ‘Köle’ Kurtarıldı”, Cumhuriyet, 9 Haziran 2007, s. 11.

ix) 'Apple'ın, Çin'deki üreticisi 'Foxconn'da bir işçi apartmanının çatısından kendisini attı. 'The Daily Mail'ın haberine göre, işçi intiharlarıyla dünyanın tepkisi çeken ve denetim ekiplerinin üst üste ziyaret ettiği tesislerde yaşanan vaka, şirketin ABD ile işçilerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi konusunda anlaşmasından sonra meydana gelen intihar... 1.2 milyon kişiyi istihdam eden Tayvan firması 'Foxconn', 'Apple', 'Hewlett Packard' ve 'Sony' gibi şirketlere bilgisayar, bilgisayar oyunları ve cep telefonları üretiyor. Çin'deki dev tesislerde yıllardır, onlarca intihar ve intihar girişimi vakası yaşandı...¹⁸

x) Çin'de 15 bin memur kadrosu için açılan sınava 1.3 milyon kişi başvurdu...¹⁹

xi) Melamin içeren mama nedeniyle tedavi gören çocuklardan 104'ünün durumu ağır... Çin'de sulandırılmış süte proteini yüksek gözüksün diye melamin katılmasının yol açtığı skandal büyüyor. Zehirli mamadan etkilenen çocukların sayısı, açıklananın 9 katına ulaştı...²⁰

xii) Çin'deki insanların üçte ikisi sigara içmekte ve bu da dünyadaki sigara tüketiminin yüzde 30'una denk düşmektedir (Çin dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 20'sini oluşturuyor). Birçok Çinlinin sigaradan kaynaklı tehlikelere ilişkin pek az bilgi sahibi olduğu ya da bu riskleri göz ardı ettiği görülüyor. Kendi açılarından Batılı güçler en önemli sigara ithalatçılarıdır; ABD ise en büyük sigara ihracatçısıdır ve küresel bakımdan tanınmış sigara reklamlarına ve markalarına sahiptir...²¹

xiii) Çin'de, tarlalarına zarar verdiği gerekçesiyle bir madene saldıran yaklaşık 5 bin köylüyle güvenlik güçlerinin çatıştığı bildirildi. 'Hong Kong İnsan Hakları Bilgi Merkezi'nin açıklamasında, ülkenin doğusundaki Anhui bölgesi köylülerinin 8 Nisan 2009'da Gubei madenine saldırdığı ve madeni işgal ettiği açıklandı...²²

xiv) Çin'de yaklaşık 30 bin çelik işçisi polisle çatıştı. Hong Kong merkezli 'İnsan Hakları ve Demokrasi Enformasyon Merkezi'nin duyurduğuna göre, Çin'in kuzeydoğusundaki Tanghua kentinde, çatıştıkları fabrikanın bir başka şirketle birleşmesine karşı çıkan işçiler, bir fabrika yöneticisini öldürdüler. Olaylarda 100 kişi de yaralandı...²³

18 "Çin İşi Üretim Öldürüyor", Gündem, 19 Haziran 2012, s. 5.

19 "Çin'de 15 Bin Kadroya 1.3 Milyon Başvuru", Radikal, 27 Ekim 2009, s. 5.

20 "53 Bin Bebek Zehirlendi", Cumhuriyet, 23 Eylül 2008, s. 10.

21 George Ritzer, Küresel Dünya, Çev: Melih Pekdemir, Ayrıntı Yay., 2011.

22 "5 Bin Köylü Polisle Çatıştı", Cumhuriyet, 10 Nisan 2009, s. 10.

23 "Çin'de İşçiler Polisle Çatıştı", Cumhuriyet, 27 Temmuz 2009, s. 11.

EKONOMİ GERÇEĞİ

“Çok kutuplu dünyanın yeni kutbu” olarak anılan Çin, devasa bir ekonomik güç...

Evet ABD, 1871’den beri dünyanın en güçlü ekonomisi olarak liderliğini koruyor. 1960’dan sonra da dünya gelir pastasının yüzde 30’unu, 2011’de ise yüzde 22’sini üretiliyor. Bu arada Çin’in payı yalnızca yüzde 10 dolaylarındayken; Çin’in dünya genelindeki payının 1991’de yalnızca yüzde 1.8 olduğunu da unutmamakta fayda var.

Bazı ülkeler artık dünyanın en güçlü ekonomisi olarak ABD’yi değil, Çin’i kabul ediyor.²⁴ Bir başka çalışmaya göre,²⁵ mevcut trendin devam etmesi hâlinde Çin’in 2018’de ABD’yi geçeceği öngörülmüşken; 1990’dan beri Çin ekonomisi çok hızlı büyüyor.

Çin ekonomisi, 1995 ve 2002 arasındaki yedi yıl boyunca ikiye katlanmış ve sonraki dört yıl boyunca tekrar iki katına çıkmıştır. Dünyanın ilk 500 büyük şirketinin 480’i, ilk 100 büyük şirketinin ise 90’ı Çin’e yatırım yapmaktadır.

2001’den 2005’e uzanan kesitte toplam dış ticaret hacmi 509 milyar dolardan 1.422 milyar dolara çıkaran Çin’e, bu süre zarfında da ortalama doğrudan yabancı sermaye girişi miktarı yıllık 55 milyar dolar olmuştur.

2005 sonuna kadar Çin toplam 552.942 yabancı sermaye yatırımına izin vermiştir. Bunların gerçekleşen toplam tutarının 622 milyar dolar olduğu açıklanmıştır.

Çin’de önemli bir yer tutan devlet sektörü dışındaki özel sermaye yatırımlarının sayısı 2004 itibariyle 280 bin idi. Yine 2005 itibariyle de 24.662.000 kayıtlı ferdi veya ev bazında iş yapan müteşebbis ile 4.191 milyon özel sektör işletmesi olduğu açıklanmıştır.

Çin’in en büyük 500 şirketinin performansı ABD’li rakiplerini geçti. ‘Çin Girişimciler Konfederasyonu’nun (CGK) 2008’e ilişkin veriler ışığında yapılan çalışmaya göre, Çin’in en iyi performans gösteren şirketlerinin net kârlılığı 171 milyar dolar düzeyinde bulunuyor. CGK tarafından 2007’de gerçekleştirilen çalışmada ise, Çinli şirketlerin net kârlılığı 99 milyar dolar düzeyindeydi.

2011’de ‘Fortune 500’ listesine Çinliler 61 şirket soktu. Listenin ilk 10 sırasında 3 Çin şirketi yer aldı. Bu şirketler, 6. sırada yer alan Sinopec Group, 7. sı-

24 http://www.pewglobal.org/2012/06/13/global-opinion-of-obama-slips-international-policies-faulted/?utm_source=Global+Opinion+of+Obama+Slips+yüzde+2C+International+Policies+Faulted&utm_campaign=U.S.+Image&utm_medium=email

25 http://www.economist.com/blogs/dailychart/2010/12/save_date

rada yer alan China National Petroleum ve 8. sırada yer alan State Grid oldu.

2008'in ilk yarısını 9.4 milyar dolar net kârla kapatan 'Commercial Bank of China' tüm zamanların en çok kâr eden ve en yüksek piyasa değeri olan bankası unvanını aldı.

Döviz rezervi 2006'da yüzde 45 arttıran Çin, dünyanın en zengin döviz rezervine sahip ülkesidir.

Dünyanın en fazla döviz rezervine sahip Çin'de 2 trilyon doların üstünde yabancı para stoku bulunuyor. Rezervlerin artışı yabancı yatırımların Çin'e akışına bağlanırken Çin Halk Merkez Bankası döviz kurunun yükselmesini önlemek için giren dolarların çoğunu satın alıyor. Çin'in elindeki döviz rezervinin büyük kısmı Amerikan dolarıdır.

Bu kadarı dahi "küresel güç" denilen Çin'i anlatmaya yeter, değil mi?

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ALANI

Uluslararası ilişkiler alanında da Çin "süper güç" oluyorken; "Rusya ve Çin ilişkileri zorlu süreçlerden geçmesine rağmen istikrarlı şekilde geliyor. Çin, geleceğin ve modernleşmenin simgesi olarak görülüyor artık. Buna karşılık, Rusya-Çin ilişkilerinde, roller de değişmiş durumda. Daha 1990'ların başında ilişkilerde üstün durumda olan Rusya'ydı. Şimdi ise durum tersine döndü,"²⁶ diyor Dimitri Kosirev...

Bu işin bir yanı; öteki de girift Çin-ABD ilişkileridir!

Örneğin "... 'Çin, Amerika'nın Afrika'daki bir numaralı ekonomik rakibi hâlini aldı. Kıtaya, Amerika'nın hâli hazırda sağlamaya hazır olduğunun çok ötesinde yatırımlar yapıyor, krediler veriyor'.²⁷

Bu ifadeler ABD Kongresi Temsilciler Meclisi'nin 30 Mart 2012 tarihinde, Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Lena Ros-Lehtinen'in sözcüsü Brad Goehner tarafından dillendirildi...

Çin'in 2011 yılı itibarıyla Afrika ile ticari ilişkileri 114 milyar doları geçti. Bu rakam 2000'de 10 milyar dolar, 1980'de ise 1 milyar dolardı. Yani Çin'in Afrika ile ticareti 30 yılda 100 kattan fazla arttı."²⁸

Ayrıca Çin, ABD Başkanı Barack Obama'nın 16 Temmuz 2011'de Tibet'in sürgündeki ruhani lideri Dalay Lama ile görüşmesine sert tepki gösterip, "Oba-

26 Dimitri Kosirev, "... 'Büyük Anlaşma' 10 Yaşında", Ria Novosti, 16 Haziran 2011.

27 "Afrika Savaşları: ABD, Çin'in Afrika'da Yükselişinden Rahatsız", Turquie Diplomatique, No: 39.

28 "Çin, Afrika'nın Sömürgeleştirilmesinde Rakiplerinden Bir Adım Önde", Özgür Gelecek, No: 32, 15 Mayıs 2012, s. 32.

ma'nın 'inatla' Beyaz Saray'da Dalay Lama ile görüşmesinin Çin'in içişlerine müdahale anlamına geldiği, Çin halkının duygularını incittiği, Çin'in temel çıkarlarını baltaladığı ve Çin-Amerikan ilişkilerini zedelediği"ni söyledi.

Bir şey daha: XXI. yüzyılın iki rakip gücü ABD ile Çin arasında ticaret ve internet yüzünden başgösteren gerilim, Tayvan yüzünden de tırmandı. Pekin, ABD ile askeri temasları dondurduğunu ve Tayvan'a silah satan Amerikan firmalarına yaptırım uygulayacağını açıklayıp, bölgesel ve uluslararası işbirliğini kesme tehdidi de savurdu.

Denilebilir ki dünyanın dört yanında askeri varlığı olan ABD, XXI. yüzyılın gücü Çin'in askeri yapılanmasını güçlendirmesinden rahatsız. ABD Savunma Bakanlığı, Çin'in "nükleer, uzay ve siber savaş alanlarında 'yıkıcı' teknoloji peşinde koştuğunu ve bunun Asya'daki askeri dengeleri tehdit ettiğini" öne sürerken; "Pasifik'te görev yapmış eski ABD komutanı Oramiral William Fallon, Pentagon'da George W. Bush'un altında çalışan ve kendisini, "Hazır olsan iyi edersin, çünkü er ya da geç Çin'le savaşta olacağız" diye uyarayan insanlar olduğunu açık etti,"²⁹ notunu düşüyor Timothy Garton Ash...

İşin bir yanı buyken; diğer yanı da, "ABD-Çin ilişkilerinin XXI. yüzyılı şekillendireceği"ni söyleyen Obama'nın, Çin'e "ihtilaf değil işbirliği" çağrısında bulunması...

Bu noktada ABD-Çin ilişkilerinin mimarı Henry Kissinger, "İki ülke arasında Soğuk Savaş olmadığı"na; Markus Ürek de, "Çin artık Amerika'nın düşmanı değil, aksine çok kısa bir süre sonra bir numaralı ekonomik partneri ve birçok konuda stratejik ortağı" olduğuna dikkat çeksele de; bunlar fazla "iyimser" yorumlardır.

Nihayetinde uluslararası ilişkiler masasında Çin, gelişen ekonomisi ve genişleyen diplomasisiyle ABD'nin küresel tahtını tehdit ediyorken; Çin'i, ABD'nin yanında olduğu kadar karşısında da görmek mümkündür... Köşe başında Şanghay İşbirliği Örgütü de dururken!

"KÜRESEL GÜÇ"

Ceyda Karan'ın, "Çin'in XXI. yüzyılın yükselen ekonomik gücü olduğu su götürmez"; Nejat Eslen'in, "Geçen iki yüzyılın biri İngiliz, diğeri Amerikan yüzyılı olarak adlandırıldı. Şu anda dünyanın geçiş sürecinde olmasına karşın, XXI. yüzyılın Çin yüzyılı olması büyük olasılık"; Korkut Boratav'ın "Çin, adım adım dünya

29 Timothy Garton Ash, "Çin'deki Uyuyan Deve Dokunmayın!", The Guardian, 4 Aralık 2008.

sisteminin bir 'süper gücü' konumuna yaklaşmaktadır," saptamalarında işaret ettikleri üzere...

Örneğin Avrupa Politika Çalışmaları Merkezi'nin "Çin'in yükselmesi uluslararası düzende oyunun kurallarını değiştiriyor" başlıklı yorumunda işaret edildiği gibi "Uluslararası koşullar, güçlü devletlere sahip büyük ülkelerden yana değişiyor, bu süreçte Çin önemli bir rol oynuyor." Ancak, ABD dış politika çevrelerinin bu sürece uyum sağlamak zorlandığı görülüyor. Batı'nın hegemonya geleneği, gücünü abartmaya, emperyal bir gürlüyle etrafını sindirerek otoritesini kabul ettirmeye dayanıyor.

Kolay mı? H. Kissinger, 25 Haziran 2011 günü Pekin'de bir konferansta konuşurken, Çin'in bugünkü konumu, ABD'nin 1947'deki konumuna benzetmiş; o dönemin gerilemekte olan hegemonyacı gücü İngiltere'nin Dışişleri Bakanı Bevin'in ABD'ye "siz dünyanın en çok kredi veren ülkesiniz, yeni dünya düzenini şekillendirmede liderlik görevini üstlenmelisiniz" dediğini aktarmış. Şimdi, ABD'yi geçerek en çok kredi veren ülke konumuna yükseldiğine göre Çin'in, "liderlik etmeye başlaması gerekiyormuş..."³⁰

İşte bunun alâmetleri:

Çin olasıyla 2025'de ABD'yi geçerek dünyanın en büyük ekonomisi olacak. Çin'in elinde 2012 itibarıyla, 3.2 trilyon dolarlık bir döviz rezervi var. Bunu da ağırlıkla ABD'de değerlendiriyor.³¹

IMF verilerine göre Çin ekonomisinin büyüklüğü ABD'ninkinin yüzde 80'ine ulaştı bile.

Çin, ekonomik güç olarak, Japonya'yı geçerek yaratılan ulusal gelir açısından dünya ekonomisi sıralamasında ikinci sıraya yükseldi. ABD'de durgunluk süregelenleştigi takdirde; Çin'in, ABD ekonomisini de geçerek ilk sıraya yükselecek gibi görünüyor. Ekonomik güç aynı zamanda politik güç de sağlıyor. Artık dünyanın politik şekillenmesinde Çin'in de belli bir ağırlığı, etkisi var. İki kutuplu, tek kutuplu dünya derken, hem ekonomik hem politik olarak dünyada bir eksen kayması yaşayan Çin'in ağırlıklı yer aldığı bir Pasifik ekseni güçleniyor.

Bununla paralel olarak ABD'nin, krizle birlikte dünya GSYH'ndan aldığı pay, gerileme trendine girdi. 1985'de dünya ekonomisinden yüzde 22.95 pay alan ABD'nin payı 2009'da yüzde 20.02'ye geriledi. Çin'in yükselişi sürüyor...

1985'te dünya ekonomisinde yüzde 2.89'luk paya sahip olan Çin, 1990'da

30 Christian Science Monitor, 28 Haziran 2011.

31 Uğur Gürses, "Çin'de Reformlara Yeni Lider", Radikal, 20 Şubat 2012, s. 27.

payını yüzde 3.55'e, 1995'te yüzde 5.68'e, 2000'da yüzde 7.18'e, 2005'te yüzde 9.46'ya çıkarmayı başardı.

Böylelikle de ekonomik alanda küresel bir güç olan Çin, satın alma paritesinde ikinci sıraya yükseldi. Askeri alandaki gelişmeleri ise ABD'yi ürkütüyor.

Dünya nüfusunun neredeyse dörtte birini barındıran Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) önemli bir ekonomik büyümeyi gerçekleştirmektedir. Çin'in sürdürdüğü kalkınma hamlesi sadece kendi topraklarıyla sınırlı kalmamış, bu ülkeyi dünya ekonomisinin lokomotifi hâline getirmiştir. Bu, tek kelimeyle müthiş bir performanstır. Bu kadar uzun süreli bir kalkınma yalnızca ABD ekonomisinin 1850-1914 arasında gösterdiği performansla karşılaştırılabilir.

Çin dünya ekonomisine katkıda ABD'yi ve diğer rakiplerini geçmiştir. Bu büyüme hızı sürdüğü takdirde on yıl sonra ne olacağını kestirmek mümkün değildir.

ABD ise bu yükselişi büyük bir tedirginlikle izlemektedir. 2004'de CIA tarafından hazırlatılan 'Küresel Geleceği Haritalama' başlıklı rapor bu tedirginliğin kanıtlarından birisidir. Söz konusu raporda Çin ve Hindistan'ın yeni küresel oyuncular olarak ortaya çıktıkları ve bu durumun yeni ittifak sistemlerinin yolunu açacağı ifade ediliyordu. Rapora göre dünyayı yeniden şekillendirebilecek bu ittifaklar, ABD hegemonyasına yönelik en büyük tehdidi oluşturuyordu. Gerçekten de günümüzde Çin ve başını çektiği Şanghay İşbirliği Örgütü gerek ekonomik, gerekse de askeri gücüyle Avrasya'da ABD saldırganlığına karşı ciddi bir alternatif hâline gelmiştir.

ABD tedirgin olmakta haklıdır. Nitekim, 'Ejder Şahlanıyor' başlıklı yapıtı da, söz konusu tedirginliğin yazıya dökülmüş hâli olarak görmek mümkündür.

Ve "Piyasa varsa sosyalizm yoktur,"³² diyen Jasper Becker'in iddiası Çin'in kalkınmasının kapitalizm sayesinde olduğudur.

Neo-liberalizmi, sosyalizm kalıntısı yapı içinde doludizgin uygulayarak, yüksek verimlilik ve birikim imkânları ile olağanüstü güçlenen Çin'i, artık yeni bir emperyal güç olarak dünya sahnesinde görüyoruz...

Nüfusu ve rejimi sayesinde üretimi zaten düşük maliyetlere sahip Çin'in bir de sabit değerli Yuan sayesinde ihracatını daha da ucuzlatması, hem ülkelerin yerel pazarlarında hem de dış pazarlarda Çin ürünleriyle rekabeti zorlaştırdı. Bu durum, yüksek katma değerli ürünler dışında Çin pazarına girmeyi de oldukça zorlaştırdı. ABD ise, işsizlik artışı, iç piyasadaki firmaların güç kaybı ve 2006 itibarıyla kendi rakamlarıyla 232.5, Çin'in yayımladığı rakamlar ile 144.3 milyar dolar civarında bir ticaret açığından mustarip...

32 Jasper Becker, Ejder Şahlanıyor, NTV Yay., 2007.

2005’de 11.3 milyar dolar, 2006’da ise 17.8 milyar dolar değerinde Çin sermayesi çeşitli ülkelerde yerleşik faaliyete geçti.

Özellikle Afrika ve Latin Amerika’da Çin yatırımları iyice yoğun... Günümüzde 49 Afrika ülkesinde 800’den fazla Çin firması iş yapıyor ve Çin’in Afrika’yla olan ticareti 2002’de 18.5 milyar dolarken 2006’da 55 milyar dolara çıktı. Benzer şekilde Çin’in Güney Amerika’da yalnızca Arjantin’e yaptığı yatırımların toplamı 20 milyar doları buldu.

Bu kadar da değil. Çin’in 2002’den beri ticari açılımını hızlandırdığı Afrika ülkeleriyle Mısır’ın Şarm El Şeyh kentinde düzenlediği Çin-Afrika İşbirliği Forumu, Çin Başbakanı Wen Jibao’nun Kara Kıta’ya 10 milyar dolarlık kredi vaadiyle açıldı.

Çantasında 10 milyar dolarlık “kalkınma kredisi”, 100’ü temiz enerji olmak üzere kıtaya yeni çevresel projeler ve 50 okul inşaatı sözüyle gelen Wen “Afrika’nın finans kapasitesini artırmasına yardım edeceğiz. Gerçekçi işbirliğine hazırız,” dedi.

“Afrika kendi sorunlarını Afrikalı bir tarzda çözebilecek kapasitede. Çin’in yardımının altında herhangi bir siyasi neden yoktur” diye devam eden Wen, ülkesinin yatırımlarının “kazan-kazan ve şeffaflık” mantığıyla ilgili olduğunu vurguladı.

2000’den beri üç yılda bir düzenlenen forumun son gününde imzalanan anlaşmaya göre Çin bazı Afrika ülkelerinin borçlarını silecek. 2006’da Pekin’deki forumda da 31 Afrika ülkesinin toplam 5 milyar dolarlık borcu silinmişti. Çin, beş yılda kıtaya doğrudan yatırımlarını 491 milyon dolardan 7.8 milyar dolara çıkardı. Ticaret hacmi 2008’de 100 milyar dolara ulaştı.

Toparlıyorum: Çin devletinin resmî yayın organı ‘Halkın Günlüğü’, Dışişleri Bakanlığı bünyesindeki ‘Politika ve Planlama Bölümü’ Genel Müdürü Lu Yuchen’le söyleşisinin giriş bölümünde, “2010’un ilk yarısında uluslararası durumda, yeni eğilimlere ve yönelimlere yol açan büyük gelişmeler gözlemlendi. Çin uluslararası arenada belirleyici ülke hâline geldi. Çin ile ilgili her şey, ekonomik büyüme etkisi, Batı mediasındaki değişen algı, onu dünyanın ilgi odağı hâline getirdi,”³³ derken Çin’in de bir “vazgeçilmez ülke” olduğunu ileri sürmüş oluyordu...

“Belirleyici ülke” konumuna ulaştığını düşünen Çin’in çok daha kendine güvenli davrandığı, yükselmeyi sürdürebilmek için bir üçlü strateji izlediği söylenebilir. Birincisi, dünyadaki temel enerji ve doğal kaynaklar üzerindeki denetimini

33 Halkın Günlüğü, 19 Temmuz 2010.

ekonomik, siyasi yollarla arttırmak. İkincisi, Çin düşük ücretli, emek yoğun malların üretiminden ileri teknolojiye dayalı, yüksek ücretli malların üretimine geçmek istiyor. Üçüncüsü, Çin yönetimi ekonomi üzerinde ulusal denetimi ve teknolojik gelişmeyi özellikle teşvik ediyor. Bu üçlü strateji de Çin'i, Batı (egemen emperyalist güçler) ile karşı karşıya getirmeye başlıyor.³⁴

Nihayet Çin'in hegemonik ülke konumuna yükselme süreci üzerine 'When China Rules The World' başlıklı yapıtıyla dikkat çeken Martin Jacques'ın, muhafazakâr eğilimli Amerikan dış politika dergisi 'The National Interest'te ilginç bir yorumu yayımlandı.

Jacques, Batı merkezli mali krizin ABD ve Çin arasındaki dengeleri değiştirdiğini, Çin'in ABD'yi yakalayarak geçme sürecini kısalttığını ileri sürdüktan sonra, Çin'in hegemonyası altında dünyanın yeni bir biçim alacağını vurguluyordu.

Jacques'ın, başka yorumcular tarafından da benimsenen, adeta "zamanın ruhunu" temsil eden bu savı gerçekten de çarpıcı somut verilere dayanıyor ama, önemli bir zaafı var. Sürecin kesintiye uğramada ilerleyeceğini var sayıyor. Hâlbuki Çin'den kaynaklanan bir mali kriz, bu krizin dünya ekonomisindeki etkileri, bu etkilerin olası siyasi-askeri yansımaları karşımıza, bugünden çok farklı ama, hiç de demokrasi, istikrar vadetmeyen bir senaryo koyabilir.

"Süper Güç" öngörülerinin bu olasılığı "es" geçmemesi gerekiyor.

Geçerken bir not: "Süper Güç" eğilimi Çin'in silahlanmasına ivme katarken; askeri harcamalarını 1995'ten bu yana yüzde 500 artan Çin 2011'de 143 milyar dolar harcadı.

KRİZ İHTİMALİ

Ergin Yıldızoğlu'nun, "Çin ekonomisinde kriz eğilimlerinin güçlenmesine," dikkat çekerken; Fatih Özatay da ekliyor: "Çin ekonomisindeki gidişatın gidişat olmadığına dair konunun uzmanlarından önemli uyarılar geliyor."

O hâlde burada kriz ihtimali konusunda bir parantez açmak gerekiyor.

Kapitalist sistemin dünyayı içine soktuğu ekonomik kriz etkisini her alanda gösteriyor. Ülke ekonomilerinin bir zincirin halkası gibi birbirine bağlı olduğu mevcut koşullarda hiçbir ülke bu kötü gidişattan kendini kurtaramıyor.

Dünyanın ekonomik olarak Amerika'dan sonraki en büyük ikinci gücü olan Çin de sahip olduğu pek çok üstünlüğe rağmen bu sürecin dışında değil. Çin ekonomisinde bir süredir artık rakamlara da yansıyan yavaşlama hükümeti önlemler

34 Ergin Yıldızoğlu, "Yeni 'Vazgeçilmez Ülke'...", Cumhuriyet, 21 Temmuz 2010, s. 4.

almaya itti. Ve Çin yıllık kredi faizi oranını yüzde 6.31'e düşürürken Çin Halk Bankası da mevduat faizini yüzde 3.5'ten yüzde 3.25'e indirdi. BBC'nin haberine göre Çin, kredi alma oranlarını düşüreceği korkusuyla bankalara getireceği yeni daha sıkı düzenlemeleri de erteledi.

Örneğin 4 Haziran 2012'da "İmalat Sanayi Satınalma Endeksi" (PMI) Çin'de işlerin iyi gitmediğini gösteriyor. Endeks Nisan ayındaki 53.3 seviyesinden, Mayıs ayında 50.4'e indi. Bu seviye, 2011'in Aralık ayından beri en düşüğü! PMI'nin 50'nin altına düşmesi, Çin'de büyümenin durup, daralmanın başladığı anlamına geliyor.

Ergin Yıldızoğlu'nun, "Patlırsa küresel depresyon" notunu düştüğü Çin ekonomisini hızlı bir daralma ve bununla birlikte giderek ağırlaşacak toplumsal sorunlar, istikrarsızlık ve kaos bekliyor.

Kolay mı? ÇKP 5 yıllık kongresine hazırlanırken, kimi gelişmeler ülkenin kritik bir kavşakta olduğunu düşündürüyor.

İster devlet kapitalizmi, ister devlet-özel karışımı olsun; eğer kapitalizmden söz ediyorsak, ekonomik krizlerin kaçınılmazlığından, siyasi sonuçlar yaratma kapasitelerinden de söz ediyoruz demektir. Öyleyse, bir aşamada Çin ekonomisinin krize girmesi kaçınılmaz. Bu krizin zamanını, şiddetini, siyasi sonuçlarını önceden bilmek olanaksız...

Veriler, küresel kapitalizmin mali krizinden kendini bir süre için koruyabilen, kriz eğilimlerini öteleyebilen Çin'in, bu öteleme sürecinde aldığı önlemlerin tükenmeye, klasik kriz eğilimlerinin güçlenmeye başladığını gösteriyor.

Mali kriz başladığında, Çin devleti yaklaşık 700 milyar dolarlık bir ekonomik destek paketini devreye sokmuştu...

Bu koşullarda ağırlaşan kriz eğilimlerine paralel olması gereken bir başka şey daha oluyor: ÇKP bu 5 yıllık kongrede liderlik kadrosunu yenilemeye hazırlanırken, Çin yönetici sınıfı içinde, iktidar kavgaları sertleşiyor, hem de toplumsal huzursuzluğun hissedilmeye başladığı bir dönemde.

Olmaması gerekenin olmaya başladığını, Başbakan Wen Jibao'nun meclisin 10 günlük çalışma seansının ardından yaptığı basın toplantısındaki "Siyasi reformlar gerçekleşmezse, yeniden 'kültür devrimini' anımsatacak siyasi bir trajedi yaşayabiliriz" sözlerinden de çıkarmak olanaklı.

DEMOGRAFİK VE ETNİK YAPI

ÇHC kendini, çok etnik gruplu, bu grupların birlikte kurduğu bir devlet olarak tanımlıyor, böylece de tüm etnik gruplara kurucu statü tanımış oluyor.

ÇHC'nin azınlık ulusları politikası eşitlik ve birliktelik ilkesine dayanıyor. 1954'de devlet 38 etnik grup tanımlarken 1964-1979 arasında yapılan başvurular sonunda resmen tanınan etnik grupların sayısı 56'ya yükselmiş. Bu çok etnik gruplu yapının nüfusunun yüzde 90'dan fazlasını Han (Çinli) grup oluşturuyor, diğer etnik grupların oranının yüzde 8.5 olduğu belirtiliyor.

ÇHC anayasası, etnik gruplara kendi dillerini konuşma geliştirme, hukuk, idari ve eğitim alanlarında kullanma hakkı veriyor.

Bu uluslar Ulusal Halk Kongresi'nde kendi temsilcileri tarafından temsil ediliyorlar, temsil oranlarının nüfus içindeki paylarından yüzde 5 daha yüksek olarak gerçekleştiği görülüyor. Komünist Partisi'nin azınlık uluslardan gelen üyelerinin sayısı, ülke çapında 2.7 milyonu geçiyor.

Çin'de 23 idari bölge ve beş etnik özerklik bölgesi var. İki ayrı da özel yönetim bölgesi var: Biri Hong Kong, diğeri Macao.

Etnik gruplardan nüfusça en büyük olanlar arasından biri de Uygur'lar, Tibetli'ler var...

Tibetli'lerin ruhani lideri Dalay Lama'nın, "kültürel soykırım" uygulamakla suçladığı Pekin yönetimi politikalarını "milliyetçilik"le betimlemek mümkün.

Örneğin Jonathan Fenby'nin, "Tibet'te Çin'e karşı düzenlenen protestolarla, Filistin intifadası veya Britanya hâkimiyetindeki İrlanda arasında benzerlik var,"³⁵ dediği ortamı 'The Boston Globe' şöyle yorumluyor:

"Çinli gençler arasında giderek ateşli hâle gelen milliyetçilik. Bu tür vatansever tutkular, ABD'deki Çinli öğrenci birliklerinin özgür bir Tibet'i destekleyenlere karşı gösterilerinde görülebilir...

Bu milliyetçi çılgınlığın ne kadarının komünist yetkililerce beslendiğini, ne kadarının gençler arası enerji dolu grup gururuna atfedebileceğini -ki bu durum diğer ulusların gençleri arasında da yaygın- belirlemek kolay değil...

Bu durum, Çin'in yöneticilerinin meşrulaştırıcı ilkesi olarak Maoizm veya Marksizm'in yerini milliyetçiliğin aldığını ima ediyor."³⁶

Ancak Jonathan Watts'ın ifadesiyle, "Olimpiyat öncesi Tibet'te, ardından da Şincan'da patlak veren isyan Pekin'in Han Çinlileri kayıran azınlık politikasının ne kadar sorunlu olduğunun altını çizdi. Etnik ilişkilerin aldığı yarayı iyileştirmek kolay olmayacaktır."³⁷

35 Jonathan Fenby, "Tibet'te İntifada Sesleri Yükseliyor", The Guardian, 18 Mart 2008.

36 "Çin'de Maoizm'in Yerine Milliyetçilik", The Boston Globe, 21 Nisan 2008.

37 Jonathan Watts, "Han Çinlileri Kayırmanın Sonu...", The Guardian, 6 Temmuz 2009.

“Ayaklanmalar,... Çin’in ideolojik zamkî hâline gelen Han milliyetçiliğine dair soruları da gündeme getiriyor. Nüfusun yüzde 90’ından fazlasına hitap eden bu zemin, bütün Çinlileri tek bir etnik aile olduklarına ikna etmeye çalışıyor ve azınlık itirazlarını bastırıyor. Bunun sakatlığı, Çin’in kültür ve insan çeşitliliğini inkâr etmesi ve Pekin’i tanıması gereken haklara karşı körleştirmesiydi.”³⁸

“Bu felaket, katı, baskıcı hükümet politikalarının kaçınılmaz sonucuydu. Tibet’teki gibi Şincan’da da Pekin’in Çinli olmayanlara yaptığı muamele için sunduğu gerekçelerin gerçekle alâkâsı yok. Resmi propaganda, ÇHC’nin Tibetli Budistlere veya Şincan’daki Uygurlara saygı göstermekten başka bir şey yapmadığı numarası çekiyor. Partinin uydurduğu efsaneye bakılırsa, Çin’deki bütün azınlıklar, nüfusun yüzde 92’sini oluşturan Han Çinlileriyle tam eşitlik içinde yaşıyor. Ve hükümet uzun yıllardır sözüm ona özerk bölgeleri ekonomik olarak kalkındırıp ‘geri kalmış’ veya ‘feodal’ azınlıkları geleneklerinden güzellikle ve mutlulukla vazgeçireceği sözü veriyor.

Tibetliler gibi Uygurlar da bölgelerinin Han Çinlisi göçmenlerle dolduğuna tanık oluyor. Komünistlerin iktidarı ele geçirmesinin ardından ilk sömürgeleştirme dalgası nüfus transferleriyle gerçekleşti. 1976’da sona eren Kültür Devrimi ve ekonomik reformlardan sonra Han göçmenler, ekonomik özendirmelerle Uygurların petrol zengini topraklarına yönlendirildi. Şincan’daki Han oranı 60 yıl içinde yüzde 6’dan yüzde 40’a yükseldi.

Komünist makamlar Uygurların ibadetlerini kısıtlamak ve ilkokulların yerel Türkî dilini öğretmeyi bırakıp Çince’yi öğretmesini mecbur hâle getirmek yönünde hareket etmeseydi, bu göçmen dalgasına tahammül edilebilirdi. Bu aşağılanmaya bir de Çin’in şovenist girişimini kültürlerini yok etmek olarak görüp itiraz etmeye cesaret gösteren Uygurların ‘bölücüler’ diye lanetlenmesi eklendi; bölücülük Çin’de ihanetle eşanlamlı.

Dahası Şincan’a Han göçüne eşlik edeceği söylenen ekonomik fırsatlar çoğunlukla göçmenler içindi. Bu kısmen yerel parti liderlerinin Çinli olmasından kaynaklanıyordu. Resmi makamlarla bağlantıları olanların kayırıldığı bir sistemde Uygurlar büyük bir dezavantaj içindeydi.”³⁹

Bu tabloda “Uygurların maruz kaldığı baskı Han milliyetçiliğinin teşvik edilmesiyle ırkçı bir ton kazanırken,”⁴⁰ Ceren Ergenç de ekliyor:

38 “İdeolojik Zamk Tutmuyor”, The Times, 7 Temmuz 2009.

39 “Çin’in Tezleri Gerçekle Âlâkasız”, The Boston Globe, 11 Temmuz 2009.

40 Rabia Kader, “Pekin İçin Kendini Sorgulama Vakti”, The Wall Street Journal, 8 Temmuz 2009.

“Çin’de azınlıklar ya kültürel asimilasyona boyun eğip ekonomik bütünleşmeden paylarını alabilecekler ya da kültürlerini korumayı tercih edip dışlanacaklardı.”

Kaldı ki 11 Eylül 2001 olayından sonra Çin, yeni birtakım stratejiler geliştirerek, Şincan konusunda o güne kadar başvurmadığı bir yönteme başvurdu. Olayın hemen ardından Çin ulusal gazetelerinde Şincan problemi işlendi. Haberlerdeki özellik Doğu Türkistan tabiri ile “terör” kelimesinin yan yana kullanılması idi.

Bu bağlamli devlet politikasına ilişkin Russell Leigh Moses’in yorumu da şu oluyordu: “Protestocularla girdiği her yarışı insanları ezerek kazanan Pekin’in ‘ezberi’ güçlü. Karışıklıkla başa çıkma başarısı nedeniyle kendinden geçen Çin devlet aygıtı, Uygurların dinleri ve kültürleri üzerindeki baskıya tepkisini anlamlandırmak yerine tüm araçları kullanıp ‘istikrar’ı koruyacaktır.”⁴¹

Aslı sorulursa “Uygur tarihinin bile Çince öğretildiği Şincan’da yaşananlar kimseyi şaşırtmadı. Fakat gösteri yapanlar Pekin’in iddia ettiği gibi ayrılıkçı degiller, sadece adalet istiyorlardı.”⁴²

Ancak bunun karşısında Türker Alkan, “Çin’in izlediği asimilasyon politikasına bakınca şaşıyor insan. Milliyetçiliğin böylesini en has kapitalist ülkede bile bulamazsınız! Anladık, ‘reel politika’ böyledir. Söylenenle yapılan arasında farklar olur. Ama bu kadar da olur mu?” diye sormadan edemiyordu...

UYGUR/ŞİNCAN MESELESİ

Çin’in coğrafi olarak batısı, ekonomik olarak “doğusu” olan Şincan-Uygur bölgesi, gelişmişlikte Çin ortalamasının altında yer alıyor.

1955’de özerklik verilen Şincan-Uygur Özerk Bölgesi’nde, 20 milyon kişi yaşıyor. Bu bölgedeki etnik grupların sayısı 47. En büyük etnik grup 10 milyona yakın nüfusla Uygurlar. Bu bölgenin merkezi olan Urumçi’de nüfus yapısı yarı yarıya Uygurlardan oluşuyor. Şincan-Uygur Özerk Bölgesi gelir bakımından Çin’in en az gelişmiş bölgelerinden biri olarak göze çarpıyor. En gelişmiş bölge olan Şanghay’da, kişi başı ulusal gelir kentsel alanda 2 bin 700 dolar, kırsal alanda ise 1240 dolar. Şincan-Uygur Özerk Bölgesi’nde kişi başı ulusal gelirin Şanghay’ın kırsal alanının bile altında olduğu sanılıyor.

Doğu Türkistan 1.6 milyon km² toprak sahasıyla Çin’in Kuzey Asya’ya aç-

41 Russell Leigh Moses, “Pekin’in Ezberini Bozmak İmkânsız”, The New York Times, 8 Temmuz 2009.

42 Nuri Türkel, “Uluslararası Toplum Uygurları Yüzüstü Bıraktı”, The Independent, 8 Temmuz 2009.

lan kapısı. Bölge Çin'in en zengin petrol ve doğalgaz yataklarını barındırıyor. 20 milyon nüfuslu bölgede 8.3 milyon Uygur yaşıyor. Çin'in Hanları yerleştirme politikası sonucu Urumçi'de 1949'da yüzde 6 olan Han nüfus bugün yüzde 40 civarında. Sovyet desteğinde ömrü 5 yıl süren Doğu Türkistan Cumhuriyeti'ni 1949'da yıktıktan sonra bölgeyi kontrol altında tutan Çin, bağımsızlık taleplerini yok edemedi. Doğu Türkistan İslâmi Hareketi ile Türkistan İslâmi Parti gibi militan gruplar bağımsızlık istiyor.

Her şeyden önce Uygur Özerk Bölgesi'nin, Çin için taşıdığı çok büyük ekonomik ve stratejik değeri görmek lazım. Bu geniş bölge Çin'in en zengin petrol, doğalgaz, uranyum, kömür ve diğer maden kaynaklarına sahip...

Çin, nükleer ve balistik füze denemelerini bu uçsuz bucaksız topraklarda yapmıştır... Bölgenin coğrafi konumu, Çin'in Orta ve Güney Asya ülkeleriyle doğrudan irtibatını sağlamakta, enerji hatlarının da geçiş yolunu oluşturmaktadır. Beijing'in bu kadar önemseydiği bir bölgenin, kendi kontrolünden çıkmasına ve hele kendi topraklarından kopmasına asla izin vermeyeceği açıktır.⁴³

"60 yıllık Çin hâkimiyetinde siyasi ve dinsel baskı, gelişigüzel tutuklama, işkence, yargısız infaz, ayrımcılık, zorla çocuk düşürme ve Uygur dilinin okullarda yasaklanmasından beslenen isyanın bir de ekonomik nedenleri var. Petrol ve doğalgaz zengini Doğu Türkistan'da Hanlar her şeyi kontrol ederken Uygurlar işsiz. 2007'de başka yerlere çalışmaya gitmek zorunda kalan Uygur sayısı 1.4 milyondu. Kölelik koşullarında çalışan Uygurlar ancak geçici işler bulabiliyor. Hükümet aslında Uygurları Çin'in doğusundaki fabrikalarda çalışmaya zorlarken Çinli göçmenleri de Doğu Türkistan'da gitmeye teşvik ediyor."⁴⁴

Kılıç Buğra Kanat'ın, "Çin hükümeti, Uygur kadın ve çocukları bile potansiyel suçlu olarak görüyor," diye betimlediği tabloda Çin'in Doğu Türkistanlı Uygurlara baskı politikaları Urumçi'de isyan çıkardı; Pekin isyandan Rabia Kadir'i suçluyordu.

5 Temmuz 2009'da Çin'deki bir fabrikada öldürülen iki Uygur için adalet talebiyle yürüyen Uygurların üzerine gelişigüzel ateş açıldı. Resmi rakamlara göre en az 140 ölü, 800'den fazla yaralı vardı.

Urumçi'deki Uygur isyanı Hanlarla etnik çatışmaya dönünce Çin bölgeye binlerce asker yığdı. Uygur ve Han mahalleleri barikatlarla ayrıldı ama sokaklarda intikam saldırıları ile infazlar yapıldı. "600-800 kaybımız var," diyen Uygurlara göre, asker ve polis Hanlara kalkan oluyordu.

43 Sami Kohen, "Şincan Gerçeği", Milliyet, 17 Temmuz 2009, s. 18.

44 "Bu kez Hanlar İntikam İçin Sokakta", Radikal, 8 Temmuz 2009, s. 16.

Devlet Başkanı Hu Jintao liderliğinde toplanan ÇKP politbürosunun, “suç işleyenin başını ezme” kararı aldığı Urumçi’de askerler zırhlı araç ve helikopterlerden halka birlik olup ayrılıkçılığı yenme mesajları verirken, apartmanlara “Dedikoduları dinleme” ve “Sukûneti koru” yazılı çıkartmalar yapıştırdı.

Aynı günlerde Hanlar arasında “Ulusal birlik” ve “Ülkeni sev” sloganları moda olurken, metal sopayla volta atan 22 yaşındaki Bao Vei’nin, “Savaşmak zorunda kalsak bile ülkenin birliğini sağlayacağız” sözlerini paylaşan Han sayısı hiç de az değildi.

Bunların ardından Çin’de 2009 Temmuz ayında kanlı çatışmalara sahne olan Şincan Uygur Özerk Bölgesi yönetimi, “ulusal birliği tehdit eden” görüşlerin engellenmesi amacıyla yasal düzenlemeye gidildiğini açıkladı.

Yönetimin internet sitesinde yayımlanan açıklamaya göre, yeni yasa, yerel meclis tarafından kabul edildi. Yasa, bireylerin veya kuruluşların ulusal birliğe aykırı olabilecek görüşleri toplamasını, üretmesini veya yaymasını yasaklıyor.

‘Şinhua’ haber ajansının Şincan Bölgesel Halk Kongresi’nin bir yetkilisine dayanarak verdiği habere göre, yeni yasayla “etnik birliği tehlikeye sokan veya ayrılıkçılığı körükleyici fiiller” cezalandırılacaktı!

“İyi de tüm bunlar neden” mi?

Mehmet Somel’in bu soruya verdiği haklı yanıt şuydu:

“Uygur ve Han topluluklarını birbirine düşüren iki vakanın da gerisinde kapitalizm var. Guangdong’daki oyuncak fabrikasındaki Uygur işçilere saldıranlar, işsizlik derindeki başka göçmen işçilerdi. Nüfusun bu kadar yoğun ve yoksul olduğu bir coğrafyada, ABD’nin katkısı olmadığı hâlde bile bu gibi çatışmaların sayısı artacaktır...”

Milliyetçilik Çin’de nasıl gelişmekte? Alttan alttan, kapitalizmle birlikte. Toplumsal sorunları açık tartışmama kültürü, bu tür kestirmeci yaklaşımların, üstü örtülü bir milliyetçiliğin kendiliğinden gelişimine izin veriyor. En azından bugün, Çin orta sınıfları ileri derece apolitikler. Bunun bir devlet tercihi olduğu söylenebilir. Nitekim devletin son on yıllarda işlediği yegâne ideoloji ‘toplumsal istikrar ve uyum’. Gayri resmi olarak da ‘çok çalışıp, tasarruf edip, zengin olma.’ Yani enternasyonalizmin yerine yumuşatılmış bir burjuva ideolojisi kurulmuş durumda. Bu yetmediği oranda da milliyetçilik gelişiyor...

Ayrılıkçılar, tarihsel sebepler, milliyetçilik...”

Çin’in bu tür soru(n)ları yanında Uygur kalkışmasının ardında, elbette ABD vardı!

Örneğin konuya ilişkin olarak "Pekin yönetimi, Uygurların uluslararası bağlantılarını suçluyor" diyen Bahadır Selim Dilek ekliyordu: Çin'in Şincan Uygur Özerk Bölgesi'nde çıkan olaylar Pekin yönetiminin insan hakları ihlallerini dünya gündemine yeniden taşıırken Uygurların uluslararası bağlantıları da soru işaretlerine neden oldu. Pekin yönetimi tarafından Uygurların ayaklanmasında öncü rolü üstlendiği iddia edilen Dünya Uygur Kongresi'nin Almanya merkezli olarak faaliyet gösteriyor olması ve ABD'den yoğun destek alması, Çin'in orantısız tepki vermesinin en önemli gerekçesi olarak gösteriliyor."

Sadece ABD değil, bir de 'Dünya Uygur Kurultayı' (DUK) Başkanı Rabiya Kadir vardı!

Pekin'in "terörist" dediği Rabia Kadir, Çin'in en zengin 10 kişi arasına girmiş başarılı kadın öykülerinden biriydi. Hükümetin danışma kurulundaydı ve Komünist Parti'de saygın yeri vardı. Hükümet onu başarılı kadın olarak örnek gösteriyordu. Ama Uygur halkı için sesini yükseltince üstü çizildi. Kadir'in 1966-1976'da 10 yıl hapis yatmış tarihçi eşi Rozi Siddık, "kara liste"de olduğunu öğrenince 1996'da ABD'ye sığınmıştı. Kadir ise boşanması baskılarına boğun eğmedi. 1997'de Halk Kongresi'nde yönetimin Uygur politikasını eleştirince yetkileri elinden alındı. 1999'da bir Amerikan heyetiyle toplantıya giderken tutuklandı ve sekiz yıl hapis cezası aldı. 2005'te ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice'ın Pekin ziyareti vesilesiyle bırakılınca ABD'ye sığındı. Çin ise Kadir'in Urumçi'deki işlerini dağıtırken, bir oğlunu ayrılıkçılık, ötekini vergi kaçırmaktan tutukladı. Kızı ise ev hapsine alındı.

Çin, Rabia Kadir'i vurmak için yeni bir yola başvurdu. Çin'in baskı altında tuttuğu Kadir ailesi üyelerinin sürgündeki kadın lidere mektup yazıp olup bitenlerden onu sorumlu tuttuğu öne sürüldü.

3 Ağustos 2009 günü kendilerine atfedilen mektupla annelerini suçlayan Kadir'in üç çocuğu, Çin devlet televizyonu CCTV'ye çıkartıldı.

Hapisteki 33 yaşındaki oğlu Ali, annesi için "Seçtiği yol dipsiz bir kuyu. Çünkü böylesi güçlü bir devlete karşı ayrılıkçı çabalarında başarılı olamayacak" dedi. Büyük oğlu Kahar, amcası Memet'in Urumçi'deki olaylar başlamadan altı saat önce annesinden telefon aldığını, demek ki bu işlerin içinde olduğunu öne sürerek, "Annem hakkında kötü şeyler söylemek hoş değil. Kendisini bu işlerden çekmesini diliyoruz. Belki çocuklarının tavsiyesini dinler" diye konuştu. DUK'un mektupların sahte olduğu savunmasına karşı kızı Roşingül de "Mektubu kardeşim ve amcama danıştıktan sonra ben yazdım" açıklamasını yaptı.

Öte yandan Çin'deki Uygur azınlığının "anası" olarak lanse edilen Rabiya Ka-

dir, birçok ülkenin olaylar karşısında sessiz ve kayıtsız kaldığını belirterek verdiği destekten dolayı Türkiye'ye teşekkür edip, Başbakan Erdoğan'dan Çin'le diyalogları için yardım talep etmişti.

Hatırlayın: Başbakan Recep Tayyip Erdoğan Urumçi olaylarını o günlerde, "Adeta soykırım"! diye tanımlamıştı!

Bunu üzerine 'The China Daily', "Türkiye Başbakanı Tayyip Erdoğan, Şincan'da neler olup bittiğine dair sözlerini geri alsa iyi eder. Erdoğan'ın karışıklıkları 'adeta soykırım' diye nitelemesi sorumsuz ve yersiz bir suçlama,"⁴⁵ restini çekerken; ÇHC'nin Ankara Büyükelçisi Gong Xiaosheng, "Urumçi olayları bir biçimde ikili ilişkilerde rahatsızlık yarattı. Ama gerek Çin gerekse de Türkiye stratejik ve uzun erimli perspektiflerle konuyu olumlu ve dikkatli biçimde yönetti," diye ekliyordu.

Sonra T."C" sus/pus oldu ve devreye ticaret girdi!

Ardından Şincan olaylarında 10 bin Uygur'un öldürüldüğü ya da gözaltına alındığı iddia ederek BM'den soruşturma isteyen Rabia Kadir, tam bir yıl sonra yani 2010'da Şincan bölgesindeki olayların yıldönümünde, AKP hükümetinden yeterli destek alamadıklarından yakındı!

İŞÇİ SINIFININ HÂLİ

Etnik grupların bu durumda olduğu Çin'de işçi sınıfının hâline gelince...

Çin işçi sınıfı dev gövdesiyle sömürü çarkları arasında ezilirken, iktidarda olmanın tüm nimetlerinden yararlanan ÇKP'nin yetkilileri, "Sosyalizmden vazgeçilmeyeceğini" ilan ediyorlar. Çin işçi sınıfı, işsizlik, yoksulluk ve açlıkla boğuşurken, ÇKP bürokratları, "sosyalizm" adına hem ekonomik hem de siyasal baskıyı arttıırıyorlar...

2029'a kadar ABD'yi geride bırakarak dünyanın "süper gücü" olmak için içeride saldırıları yoğunlaştıran egemenlerin Çin'i, 25 yılda Çin ekonomisi ortalama 9.4'lük yıllık büyüme oranı ile dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi oldu ve dünya sıralamasında ikinci sıraya yerleşti, yerleşmesine ama...

Bilindiği gibi, ekonominin büyümesi hiç de işçilere düşen payın da büyümesi anlamına gelmiyor. Daha önce altını çizdiğim üzere, "Dünyanın Atölyesi" olarak adlandırılan ülkede en iyimser rakamlara göre 150 milyon işsiz var. Dünya nüfusunun altıda birini barındıran bu ülkede, 250 milyon insan günde 1 doların, 700 milyon insan ise günde 2 doların altında bir gelirle yaşamını sürdürmeye ça-

45 "Erdoğan Sözlerini Geri Alsın", China Daily, 14 Temmuz 2009.

İşiyor. İşçiler arasında kalp krizinden ölümlerin oranı katlanarak artıyor, çünkü 18 saate varan çalışma süreleri nedeniyle işçiler ancak 10'ar dakikalık molalarda uyuyup dinlenebiliyorlar.

Son derece düşük olan ücretler bölgesel olarak belirleniyor. Bütün eyaletlerde uygulanan bölgesel asgari ücretlerin ortalaması sadece 250 dolara denk düşüyor. Bu ücretlerle işçilerin karnını doyurması bile mümkün olamıyor...

Çin işçi sınıfının içinde bulunduğu kötü koşullar, tüm engellemelere ve ağır sansüre rağmen dünya gündeminden düşmüyor. 300 işçinin toplu intihar uyarısı da dünya basınına yansdı ve büyük tepki uyandırdı. Müşterilerini kaybetmenin tedirginliğini yaşayan dünya devi bilişim şirketleri, sözde işçilerin durumunu araştırmak üzere ILO'dan Foxconn'a gözlemci gönderilmesini talep etti. Oysa onlarca işçinin intiharı karşısında, ikiyüzlü Microsoft, Apple gibi şirketler yıllardır umursamaz tavırlar içindeydi.

Çin, dünyada en çok iş kazasının yaşandığı ülkeler sıralamasında da en önlere bulunuyor. Yalnızca madenlerde her gün ortalama 13 işçi iş cinayetlerine kurban gidiyor. Buna rağmen patronlar ve "sosyalizmden vazgeçilmeyeceğini" açıklayan devlet bürokratları, hiçbir iş güvenliği önlemini almaya yanaşmıyorlar. Çinli patronlar, sadece kendi ülkelerinde değil, yatırım yaptıkları, fabrika açtıkları, maden işlettikleri diğer ülkelerde de çok sayıda işçinin ölümüne neden oluyorlar...

Çin'de yüz milyonlarca göçmen işçi var ve bu işçiler çalıştıkları fabrikalara yakın oda, pansiyon gibi yerlerde ya da fabrikanın işçiler için yaptırdığı barakalarda toplu hâlde yaşıyorlar. Biraz daha şanslı olanlar "hutong" adı verilen 10 metrekarelik evlerde yaşıyorlar, ancak bu "ev"lerin tuvaletleri bile yok. Sokaklarda yüz binlerce evsiz var. Evsizleri şehir merkezlerinden uzak tutmak için özel güvenlik ekipleri sürekli devriye hâlinde.

Çin işçi sınıfının çalışma ve yaşam koşulları bu hâldeyken, Çin egemenleri, kapitalist hiyerarşide en üst basamaklara tırmanma yarışını sürdürüyorlar. Ülke, dünyanın en büyük ihracatçısı konumunda... 'Forbes'in açıkladığı rakamlara göre Çin'de 2010'da 69 dolar milyarderleri varken, 2011'de bu rakam 115'e çıktı. Üstelik 115 kişinin elinde toplanan servet rekor bir hızla artıyor.⁴⁶

Bu tabloda The Economist'e göre Çin'de ortalama aylık ücret yaklaşık 200 dolar ile ABD'deki ortalama ücretin yirmide biri seviyesinde bulunuyorken; Sadece 2010'un mayıs-temmuz arasında bu bölgede 36 adet grev başlatılmış. Toplamda ise Çin'de 2008'de tespit edilen işçi-işveren anlaşmazlıkları 300 bine ulaşmıştı.

46 Ezgi Şanlı, "Çin: Dünyanın Atölyesinde Neler Oluyor?", Marksist Tutum, No: 86, Mayıs 2012.

Söz konusu koordinatlarda yeni işçi kuşağı, yalnızca Çin'in değil krizin ortasındaki dünyanın geleceğini de belirlemeye aday bir özne olarak ortaya çıkıyor. Bugün yaşanan grevler, Çin proletaryasının dünyanın geleceği üzerine yapılan tartışmalarda hesaba katılması gerektiğini gösteriyor.

2010 Mayıs'ında Yunanistan'da patlak veren isyan dünya krizinin emek-sermaye çelişisini keskinleştirmekte olduğunu göstermişti. Mayıs ve haziran aylarında Çin'de yaşanan bir dizi gelişme hem bu ülkenin işçi sınıfının çalışma koşullarına ışık tutuyor hem de dünyanın atölyesinde sınıf mücadelesinin şiddetlenmekte olduğunu gösteriyor.

Çin'in sanayi üretimi alanındaki yükselişinin en iyi gözlemleneceği mekân ülkenin güneyindeki Guangdong eyaletindeki Şencen (Shenzhen) kentidir. ÇKP'nin 1978'de başlattığı "reform ve dışa açılma" politikası çerçevesinde, ülkenin ilk Özel Ekonomik Bölgesi (o dönemde hâlâ Britanya'ya bağlı olan Hong Kong'a yakınlığı nedeniyle) burada kurulmuştu. Kısa sürede uluslararası sermayenin ülkedeki en büyük yatırım alanına dönüşen Şencen, 30 bin nüfuslu bir balıkçı kasabasından bugünün 14 milyon nüfuslu devasa sanayi kentine dönüştü. Şencen'de nüfusun çoğunluğunu (12 milyon) Çin'in farklı kırsal bölgelerinden gelen göçmen işçiler oluşturuyor.

Apple, Dell, Hewlett-Packard, Sony gibi firmaların tedarikçisi ve dünyanın en büyük elektronik eşya üreticisi olan, Tayvan sermayeli Foxconn'un Şencen'deki iki ayrı üretim merkezinde 400 bin işçi çalışıyor. Mayıs ve haziranda peş peşe gelen intihar haberleri ile birlikte Foxconn fabrikalarında intihar eden işçilerin sayısı 13'e yükseldi. İntiharların nedenleri fabrikalardaki üretim ilişkilerinde yatıyor. Çin'deki çalışma yasaları fazla mesai süresinin bir ay içinde 36 saati geçmesini yasaklıyor ama bu yıl intihar eden ilk Foxconn işçisi olan 19 yaşındaki Ma Şiang-çien'in intiharından önceki ayda 112 saati fazla mesai olmak üzere toplam 286 saat çalışmış olması bu kuralın kâğıt üzerinde kaldığını gösteriyor. Ma'nın sarf ettiği onca emeğin karşılığında saat başına yalnızca 1 dolar kazanmış olması emek sömürsünün yoğunluğunu ortaya koyuyor. Ma'nın 9 işçi arkadaşıyla paylaştığı işçi yurdunun kötü koşulları da buna eklenmeli. Fabrika yönetiminin işçilere dayattığı askerî tarzda talimler yapma, işçilerin sık sık arkadaşlarının önünde sözde 'özeleştirilme' yapmaya zorlanması ve güvenlik görevlilerinin işçileri çeşitli bahanelerle sık sık sorgulayıp taciz etmesi de peş peşe yaşanan işçi intiharlarının nedenleri arasında sayılıyor. Foxconn örneği, dünyanın atölyesindeki çalışma koşullarının bir özetini veriyor.

Çin işçi sınıfının uzun ve zengin bir mücadele geleneği var. Son otuz yıl içinde işçi mücadelesinin zaman zaman yükseldiği dönemler oldu. Kısacası, Çin işçi

sınıfı karşılaştığı sömürü koşullarını pasifçe kabullenen bir sınıf değil. Mayıs ve Haziran'da yaşanan ve uluslararası medya tarafından ayrıntılı olarak haberleştirilen bir dizi grev ve direniş ülkede yeni bir işçi hareketinin yükselip yükselmediği sorusunu gündeme getirdi.

Mücadelenin fitilini Guangdong eyaletinin Foşan kentinde bulunan Honda'nın şanzıman fabrikasının işçileri ateşledi. Fabrikanın yaklaşık 1900 işçisi 17 Mayıs'ta ücret artışı talebiyle greve gitti. Giriştikleri mücadele sırasında fabrikadaki devlet sendikasının bürokratlarından herhangi bir destek görmeyen işçiler, kendi seçtikleri temsilciler aracılığıyla fabrika yönetimiyle pazarlık yaptılar. 27 Mayıs'ta ücret artışı talebinin yanına işyerindeki sendikanın tepeden tırnağa işçilerin oylarıyla seçilmiş temsilcilerden oluşturulması talebini ekleyerek sendika bürokrasisine karşı tutum aldılar. Grev nedeniyle Honda'nın diğer dört fabrikasında da üretim durdu. Honda'nın 4 Haziran'da işçi ücretlerini yüzde 33 oranında artırmayı kabul etmesiyle grev sona erdi. Grevin başarıyla sonuçlanması, Guangdong'daki diğer Honda fabrikalarında çalışan işçileri greve gitmeye teşvik etti. 7 Haziran'da Foşan'daki egzoz fabrikasının işçilerinin başlattığı grev önceki gibi diğer fabrikalardaki üretimin durmasına neden oldu ve kısa sürede işçilerin zafiriyle sonuçlandı...

İşçi eylemlerinin Çin işçi sınıfının son otuz yıldır yaşadığı dönüşümün bir aşamasının ürünü olduğu kesin. Çin'in ekonomik yükselişinin ardında, kopup geldiği kırsal bölgeler ile olan bağını tamamen koparmamış milyonlarca genç göçmen işçinin ucuz emek gücü arzı yatıyordu. 1989'da sayısı 30 milyon olan bu kitle günümüzde 140 milyonluk dev bir işçi sınıfı bölüğü hâline geldi.

Birinci kuşak göçmen işçiler yüzlerini tamamen kentlere dönmüş değillerdi. Kentlerdeki varlıklarını geçici görüyor, belirli miktar para biriktirdikten sonra memleketlerine dönüp iş kurmayı tasarlıyorlardı. İşçilikten elde ettikleri kazancın tarımdan elde ettikleri gelire göre nispeten iyi olması da daha az şikâyetçi olmalarını sağlıyordu. Yeni göçmen işçi kuşağı ise zaman içinde tarım ile ilişkisi giderek azalmış, yüzünü büyük ölçüde kentlere dönmüş, gelirinin büyük bölümünü emek gücünü satarak elde eden bir kuşak. Bu nedenle, bu kuşak daha iyi yaşam koşullarına kavuşabilmek için daha aktif olarak mücadele etmeyi göze alabiliyor. Dünyanın atölyesinin bu yeni işçi kuşağı, yalnızca Çin'in değil krizin ortasındaki dünyanın geleceğini de belirlemeye aday bir özne olarak ortaya çıkıyor. Bugün yaşanan grevler, Çin proletaryasının dünyanın geleceği üzerine yapılan tartışmalarda hesaba katılması gerektiğini gösteriyor.⁴⁷

47 Burak Gürel, "Dünyanın Atölyesinde Sınıf Mücadelesi", Radikal, 2 Temmuz 2010, s. 19.

İKTİDAR(IN) YAPISI

Muhafazakâr, emperyalist tarihçi Niall Ferguson'a göre, "Demir Perde'nin yıkılışını boş verin, 1979'da olanlar çok daha önemlidir."⁴⁸

Ferguson, Thatcher'in iktidara gelişinin, Deng Siao Ping'in Amerika ziyaretinin, Humeyni rejiminin tarihsel etkilerinin, Duvar'ın yıkılmasından daha önemli olduğunu söylüyor...

Bu önemli bir saptamadır; yani Çin'in kapitalist dünya pazarına (ve sistemine) açılması çok önemliydi...

Evet, "Çin, sistemini sosyalist sistem olarak niteliyor ama küresel kapitalizm içinde yer alıyor. Her geçen gün biraz daha kapitalist üretim tarzına yaklaşıyor. Kapitalizmin, Batı ülkelerinde XIX. yüzyılın ikinci yarısıyla XX. yüzyılın ilk yarısında uyguladığı emek sömürsü yoluyla hızlı büyüme yöntemine başvuruyor, ekonomisini sermaye hareketlerine açıp yabancı kaynak çekiyor ve yabancılara ucuz emek sunarak ihracat yapıyor. Dış ticaret fazlasından elde ettiği dövizlerin önemli bir bölümünü kapitalist ekonomilerin çıkardığı devlet tahvillerine ya da o ülkelerin paralarına yatırarak rezervlerini artırırken o ülkelerin de borçlanma ihtiyacını gideriyor."⁴⁹

Böylelikle de Çin, dünya kapitalist pazarının bir aksesuarına dönüşüyorken; kendini de dönüştürüyor. "Bunun adı, kısaca 'otoriter kapitalizm'dir."⁵⁰

Siz bakmayın, resmi söylemin "Toplumsal dokuyu bozmadan reform"⁵¹ yaygaralarına!

Şanghai İşbirliği Örgütü Genel Sekreteri Büyükelçi Zhang Deguang'ın, "Çin'in başarısı sosyalizmle serbest piyasa ekonomisini bağdaştırmasında" demesine!

Ya da Çin Ulusal Halk Kongresi'nin, Pekin'de yıllık toplantısına başlarken Kongre Başkanı Vu Bengguo'nun, "Batı tipi demokrasiler bize uymaz. Tüm kültürlerin başarılarından yararlanırsınız, ama asla Batı sistemi ya da dönüşümlü çok partili sistemi basitçe kopya edemeyiz," mesajı vermesine...

Veya ÇHC'nin, 60. kuruluş yıldönümü törenlerinde Devlet Başkanı Hu Jintao'nun, Mao'nun devrimi ilan ettiği Tiananmen Kulesi'nden "Çin, kendi gücüyle

48 Newsweek, 30 Ekim 2009.

49 Mahfi Eğilmez, "Çin'de Kapitalizm", Radikal, 28 Temmuz 2009, s. 5.

50 İbrahim Kalın, "Otoriter Kapitalizm ve Urumçi'den Yükselen Ses", Sabah, 11 Temmuz 2009, s. 22.

51 Markus Ürek, "Çin Ekonomisi Ülke Sınırlarını Aşınca: İçeride ve Dışarıda Riskler, Tecrübeler", Zaman, 11 Ekim 2011, s. 22.

görkemli bir zafer senfonisi yarattı. 60 yıldaki kalkınma ve ilerleme Çin'i sadece sosyalizmin koruyacağını gösterdi. Sadece reform ve dışa açılma Çin, sosyalizm ve Marksizmin gelişmesini temin edebilir," diye seslenmesine...

Bunların tümü karşılıksızdır (ve de makyajdır)!

"Çin 'Parti devlet' rejimiyle ve 'Devlet kapitalizmi' ile yönetiliyor."⁵²

Ayrıca "Çin'de, ordunun partiyi yönetmeye başladığı yönünde düşünce hâkim"ken;⁵³ "Çin bu gün ÇKP'nin tek parti diktatörlüğü altında kapitalist bir ülkedir."⁵⁴

Geçerken önemli bir not: ÇKP'nin aksaçlıları toplanıp ülkenin 2014'te görev başlayacak bir sonraki liderini seçti. 57 yaşındaki Xi Jinping, Mao'ya muhalefet etmiş, Tiananmen olaylarını kınamış eski bir siyasetçinin oğlu.

Baba Şi Zhong, 1959-1962 arasında Başbakan vekili ve Komünist Parti'nin 80'li yıllarda bakanlık yapmış kıdemli bir üyesi. Oğlunun liderlik şansını zorlayan asıl özelliği ise muhalif ve reformcu kimliği. Mao ile sert tartışmalar yaşayan baba Şi, Kültür Devrimi'ne eleştirileri nedeniyle tasfiye edilmiş, Tiananmen Meydanı'ndaki olayları kınamasıyla da istenmeyen adamlardan biri hâline gelmişti.

2002'de ölen babasının bu liberal siciline rağmen oğul Şi'yi başkanlık yarışında öne çıkaran, serbest ticaret bölgelerindeki başarısı...

Chris Patent'in, "Bu ülkenin iltihap toplamış ve aşırı katı siyasi sistemiyle hesaplaşmaya girmemesi de sürpriz olacaktır,"⁵⁵ notunu düştüğü Çin'de "Yönetici sınıfını yenilemesine karşın bu rejim eleştirilere duyarsız... Yukarıdan emredilen tabu değişmedi. Komünist partinin meşruluğunu kimsenin eleştirmesi mümkün değil. Yolsuzluk, çevre kirliliği gibi belli başlı sorunlara dair eleştiriler de çok sert tepkilere neden oluyor."⁵⁶

BASKI VE YOLSUZLUKLARA BİRKAÇ ÖRNEK

Çin'deki yaygın baskı ve yolsuzluklar da, rejimin işleyişi ve niteliğini yeterince net olarak ortaya koymaktadır.

İşte birkaç örnek:

52 Erdal Şafak, "Çin Dönüşü (2) Pekin'in Jeopolitiği", Sabah, 14 Nisan 2012, s. 5.

53 Peter Martin, "Çin'de Partiye Silah mı Komuta Ediyor?", The Guardian, 13 Ocak 2011.

54 Gün Zileli, "Aşağıdan Çalışan Giyotin", 19 Temmuz 2010, <http://www.gunzileli.com/-2010/07/21/asagidan-calisan-giyotin/>

55 Chris Patent, "Çin İlelebet Böyle Devam Edemez", Radikal, 2 Ekim 2009, s. 16.

56 Federico Rampini, "Çin Tabusu Yıkılmıyor", La Repubblica, 7 Ağustos 2008.

i) 2008’de dünyada 2 bin 390 kişi idam edilirken Çin 1718 idamla şampiyon...⁵⁷

ii) Çin’in doğusundaki Şintai kentinde, yerel yöneticiler hakkında şikâyetle bulunanların bu şikâyetlerini geri alana kadar akıl hastanesinde tutulduğu öne sürüldü. Devlet yayın organı Beijing News’in haberine göre, Şandong’a bağlı Şintai’de en az 18 kişi bu şekilde akıl hastanesinde tutuldu...⁵⁸

iii) ‘İnsan Hakları İzleme’ (HRW) Örgütü, Çin’in çeşitli bölgelerinde şahit oldukları usulsüzlükleri yetkililere bildirmek isteyen bazı vatandaşların 2003’ten beri gizli hapisanelerde haklarında hiçbir yasal işlem olmadan aylarca tutulduğunu belirterek Pekin yönetimini bu durumu görmezden gelmekle eleştirdi. HRW’nin yayımladığı raporda, “kara hücre” olarak da bilinen bu hapisanelerin genelde devlete ait otellerde, hastanelerde ve psikiyatri merkezlerinde bulunduğu bildirildi...⁵⁹

iv) ÇKP, “tek çocuk kuralını” ihlâl eden 500 parti üyesini ihraç etti. Çin resmi haber ajansının haberine göre, Hubei kentinde yapılan soruşturmada, ailelerin tek çocuktan fazla çocuk dünyaya getirmesini yasaklayan kurala uymayan 93.084 kişiden 1.678’inin parti üyesi olduğu bildirildi. Yerel aile planlama komisyonu, parti üyelerinden 500’ünün ihraç edildiğini, 395’inin de resmi görevlerine son verildiğini duyurdu...⁶⁰

v) Çin’in Shaanxi eyaletinde yaşayan Feng Jiamei adlı kadının ikinci bir çocuğa sahip olmak için ödemesi gereken cezayı ödeyemediği için resmi makamlarca kürtaj yapmaya zorlandığını ileri sürdü. Ülkede uygulanan tek çocuk politikasını kadınlara şiddet olarak değerlendiren kuruluşun yetkililerinden Chai Ling, eşinin iddiasına göre genç kadının zorla götürüldüğü hastanede elleri bağlanarak operasyona tabi tutulduğunu kaydetti. 1978’den bu yana şehirli ailelerin tek, kırsal kesimdeki ailelerin ise en fazla iki çocuk sahibi olmasına izin veren Çin, bu uygulama ile 400 milyon doğumu önlediğini ileri sürüyor...⁶¹

vi) Çin polisinin çocuk ticareti yapan 2 büyük çeteye baskın düzenlediği ve 181 çocuğu kurtardığı bildirildi. Kamu Güvenliği Bakanlığı’nın açıklamasına göre Çin’de kaçırılan çocuklar evlat edinmek istenen ailelere satılıyor veya iş ya da evlerde hizmetçi olarak kullanılıyor...⁶²

57 “En Azından İdamlarda Düşüş Var”, Radikal, 25 Mart 2009, s. 16.

58 “Yöneticiyi Şikâyet Akıl Kârı Değil”, Cumhuriyet, 10 Aralık 2008, s. 9.

59 “Şikâyet Eden Zindanı Boyluyor”, Cumhuriyet, 13 Kasım 2009, s. 11.

60 Çin’de İkinci Çocuk Cezası”, Cumhuriyet, 8 Ocak 2008, s. 10.

61 “Çin’de ‘İkinci Çocuk’ Cinayeti”, Cumhuriyet, 15 Haziran 2012, s. 13.

62 “181 Çocuk Kurtarıldı: Çin’de Çocuk Ticareti Yapan 2 Çete Çökertildi”, Cumhuriyet, 7 Temmuz 2012, s. 12.

vii) Çin'i 3.6 milyar dolar kazıklayıp kaçan ünlü milyarder Lai, geride gözaltında 10 bin yetkili, bakan ve istihbarat şefi dahil 14 idamlık bıraktı... Komünist Çin'de sefalet içinde sekiz çocuklu bir çiftçi ailenin okuma-yazma bilmeyen oğluyken 1990'larda ticarete atılıp kısa sürede servetiyle efsaneleşen Lai Chang-xing'in ülkesine attığı kazık dudak uçuklatacak cinsten. 3.6 milyar dolar vergi kaçırmaktan aranan Lai, kapağı Kanada'ya attı...⁶³

viii) Çin'in en üst düzeyde nükleer yetkilisi Kang Rixin hakkında kamu fonlarını hortumlamak ve 260 milyon doları bulan rüşvet almak ithamlarıyla soruşturma açıldı. Kang, özellikle Fransız nükleer enerji devi Areva'nın Guangdong bölgesindeki projesinin ihalesinden faydalanmakla suçlanıyor...⁶⁴

"SOSYALİZM" Mİ?!

Slavoj Zizek'in, "Çin'deki kapitalizm patlaması karşısında demokrasinin, yani kapitalizmin 'doğal' bileşeninin ne zaman geleceği soruluyor,"⁶⁵ dediği koordinatlarda Çin'de "sosyalizm" konusundaki "iddia"ların fazla ciddiye alınabilmesi mümkün görünmemektedir.

Veya Vadim Bakatin'in, "Kapitalizmden sosyalizm yaratmak omletten yumurta yapmaya benzer," saptamasını anımsatmaktadır!⁶⁶

Hatırlanacağı üzere 1978'den itibaren dışa açılan ve kendi tanımları ile "Çin'e özgü sosyalizm" ya da "sosyalist piyasa ekonomisi", yani "kapitalizmin işleyiş kurallarıyla" yola devam ederken, Reformlarla hayat bulan yeni ekonomik ortam, "Ekonomi alanında esasını kamu mülkiyetinin oluşturduğu, birçok mülkiyet sisteminin ortaklaşa geliştiği temel ekonomik sistemi kararlılıkla uygulayarak, farklı mülkiyet yapılarının eşit rekabet içinde ortaklaşa geliştiği bir yeni düzen oluşturuldu" diye açıklanıyordu.

1978'de iktidara gelen ikinci kuşaktan parti lideri olan Başkan Deng Şiaoping, 1984'de yaptığı "Çin'e özgü sosyalizmin kuruluşu" başlıklı meşhur konuşmasında şunları söylüyordu: "Modernizasyon programımızın en düşük hedefi, göreceli olarak konforlu bir yaşam standardını XX. yüzyılın sonunda sağlamaktır. Bunu ilk kez 1979'da eski (Japon) Başbakanı Masayoshi Ohira'ya söyledim. Görece konforlu bir yaşam standardından kastımız; ulusal gelirin kişi başı 800 dolar olması-

63 "Çin Devletini Kazıklayan 'Robin Hood'...", Radikal, 2 Temmuz 2007, s. 9.

64 "Çin'de Ayyuka Çıkan Yolsuzluk", Radikal, 8 Ağustos 2009, s. 14.

65 Slavoj Zizek, "Çin Geleceğimizi Yansıtıyor Olabilir", Le Monde Diplomatique, Mayıs 2008.

66 Oysa "Sosyalizmi tembel, uçar, egoist, düşüncesiz, kaygısız insanlarla gerçekleştiremezsiniz. Sosyalist bir toplumun, kendi bulunduğu yerden, genel refah için tutku ve hevesle dolu, yoldaşı insanlar için fedakârlık ve duygudaşlıkla dolu, en zoru gerçekleştirmeye kalkışacak cesaret ve kararlılıkla dolu insanlara ihtiyacı vardır," der Rosa Luxemburg...

dir. Bu seviye sizin için düşük bir seviyedir. Fakat bizim için tutkulu bir hedeftir.”

Deng Şiaoping, o dönemde, “Her planlı ekonomi sosyalizm değildir. Her piyasa ekonomisi de kapitalizm değildir” biçiminde “balans sağlayan” bir açıklama da yapmıştı.

Bunların ardından ÇKP, 2007 Ekim’indeki XVII. Ulusal Kongresi’de dikkat çeken kararlar aldı: “Bizzat ÇKP üyelerinin özel girişimde öncü olmaları, partiye dindar kesimlerin kabulü” gibi... Kalkınmaya da yeni bir yaklaşım da getirildi: “Bilimsel kalkınma”.

Öne çıkan kavram faydacılık, yani her girişimin başına “Çin usulü”nün eklenmesi. Deng’in “Fareyi yakaladığı sürece kedinin renginin siyah ya da beyaz olması önemli değildir,” saptaması, bu yaklaşımı anlatıyordu.

Yani faydacılık böylesine ön plandayken Türker Alkan’ın şu soru ve saptamaları yanıtlanmalıdır:

“... ‘ÇHC’ kâğıt üzerinde hâlâ sosyalist bir devlet! Gerçekte ne kadar sosyalist? Çin, dünyanın en çok yabancı sermaye çeken ülkelerinden birisi... İşgücü çok ucuz. Yani sömürüye açık! Çocuk işgücü neredeyse boğaz tokluğuna çalışıyor. Kapitalizmin ilk dönemlerindeki vahşi sömürden bir farkı yok. Çin, bu sayede dünya ekonomisinde çok iyi bir yere sahip. 1 trilyon 200 milyon dolar döviz rezervi var.

Mao ve Kızıl Muhafızları olsa buna ne derdi acaba? Ama gene de ÇKP’nin kongrelerinde Mao’ya saygı duruşu yapılıyor!

Çinliler çılgın gibi borsada oynuyor. Borsada zengin olanların, köşeyi dönenlerin öyküsü kulaktan kulağa dolaşiyor. İnsanlar evini satıp borsaya yatırıyor. Her hafta 1 milyondan fazla Çinli borsaya para yatırıyor. Herkeste kapitalist olmak için çılgınca bir arzu!”

Çok somut bir örnek: ÇKP yayın organlarından ‘Halkın Günlüğü’ adlı web sitesi Şankay borsasına açıldı. Borsaya 20 yuandan halka arz edilen ‘Halkın Günlüğü’nün hisse fiyatı yüzde 78 artış göstererek 38.58 yuana kadar çıktı!⁶⁷

Bitiriyorum; tüm bunlar böyle ve hatta daha da fazlasıyla; “Çin’de sosyalizm gerilemektedir; ama henüz yenik düşmemiştir,”⁶⁸ diyen Korkut Boratav’ın tespitine katılmak asla mümkün değildir!

AKP “devletlü”larının Türkiye’nin güneydoğu’sunu yani Kürt illerini “Çin yapma” heveslerini ise varın siz düşünün...

7 Temmuz 2012 , Ankara.

67 “Komünizm Borsada Değerini Üçe Katladı”, Radikal, 28 Nisan 2012, s. 21.

68 Korkut Boratav, “Çin Nereye?”, Birgün, 19 Haziran 2012, s. 5.